

FUGLE & NATUR

Fuglebingo

Godt nyt
om storken

Red naturen
NU

Blåvand
Fuglestation

TÅRNFALK

på musejagt

**Feel the intensity.
Not your equipment.**
Maximum image quality.
Minimum weight.

Seeing beyond

Op til 30% mindre vægt i forhold til sammenlignelige konkurrenter.

ZEISS SFL-kikkerter

ZEISS SFL 30

ZEISS SFL 40

Med en ZEISS SFL-kikkert (SmartFocus Lightweight) kan du let opfange særlige øjeblikke. Designet til at være **så let og kompakt som muligt**, er SFL-kikkerten en perfekt tilføjelse til SF-familien.

Det nye **Ultra-High-Definition-koncept** (UHD) sikrer en naturtro farvegengivelse og et fantastisk detaljeringniveau. Takket være **SmartFocus-konceptet** er fokuseringshjulet perfekt placeret og muliggør hurtig og præcis fokusering – selv med handsker på. Den **forbedrede ergonomi** og en stor udtrædelsepupil giver en afslappet og uforstyrret synsoplevelse, og med **det lette magnesiumhus** er SFL en slidstærk og holdbar kikkert – også til kommende generationer.

www.zeiss.com/nature/s

KOLOFON

Forside

Tårnfalk.

Foto: Devan Sharma, iStock

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) / BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Karina Demuth
tlf. 20 85 89 69
karina.demuth@dof.dk

Korrektur:

Anne-Grete Ditlevsen

Annoncer:

Josefine Buus Jacobsen

Ture og møder:

Mia Ilander Albrechtsen

Oplag:

17.200. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Daniella Pilegaard
www.stepprintpower.dk

STOP FOR UDSÆTNING AF GRÅÆNDER!

Efter flere års arbejde indstillede et stort flertal i Vildtforvaltningsrådet i juni til miljøministeren, at udsætning af gråænder til jagt bør udfases i løbet af fem år. Flertallet består af Friluftsrådet, Dansk Skovforening, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Jægerforbund, Dyrenes Beskyttelse og Dansk Ornitologisk Forening. Danmarks Naturfredningsforening har ikke kunnet støtte indstillingen, der også omfatter udsætning af fasan og agerhøne.

Det er nu op til Magnus Heunicke at beslutte, om han vil følge indstillingen.

Stop for udsætning af gråænder er et ønske, som DOF har argumenteret for gennem hele forhandlingsforløbet. Vores argumenter har været, at jagt på gråænder alene bør basere sig på en bæredygtig afskydning af den naturlige bestand. Den såkaldte flywaybestand af vilde gråænder er livskraftig og er på ca. 4,5 mio. fugle, og den danske ynglebestand er også stor og skønnes at tælle mindst 20.000 par.

Når der udsættes opdrættede gråænder, sker der en genetisk forurening af den vilde gråandbestand, da de udsatte, både hvad genetisk og udseende angår, afviger en smule fra den naturlige bestand. Et andet meget vægtigt argument for at udfase udsætninger er, at der sker en betydelig næringsstofforurening af søer og vandhuller som følge af udsætninger. Danmarks Miljøundersøgelser påviste således i 2008, at: "Fosforkoncentrationen i søer med udsætning var over 70% højere end i søer uden udsætning."

Udsatte ællinger fodres ofte massivt i en længere periode ved søer og vandhuller, og det tiltrækker rotter, der igen er en trussel for den øvrige fauna og til stor gene for mennesker. Igen et argument for at stoppe udsætningerne.

Gennem en årrække har Miljøstyrelsen derudover konstateret, at der årligt udsættes

op mod 300.000 gråænder ulovligt, idet de ikke som krævet registreres hos myndighederne. De seneste fem år har jægerne kun registreret 52.000-80.000 ænder om året, så der foregår omfattende ulovlig udsætning til skade for især vandmiljøet.

På lokaliteter, hvor der opdrættes og/eller udsættes gråænder, er der gang på gang konstateret masseudbrud af højpatogen fugleinfluenza, hvilket har medført omkostningstunge masseaflivninger.

Indstillingen til miljøministeren omfatter også krav om betydeligt bedre kontrol med såvel den, der sætter ud, som den der producerer fugle til udsætning. Aftalen rækker 10 år frem og omfatter også fasaner og agerhøns. Disse kan fortsat produceres til udsætning, men her skærpes kravene, så det bliver langt sværere at snyde på vægten.

En ny rapport fra Aarhus Universitet har netop dokumenteret, at der produceres ca. 1.500.000 fasaner til jagt om året i Danmark, men jægerne registrerer kun ca. 1 mio., så her er der brug for en gevaldig opstramning, hvilket forlignet hjælper meget med til.

Et forbud mod udsætning af gråænder, som Norge indførte i 2018, vil være et stort skridt i den rigtige retning, for jagt bør kun ske på naturlige bestande. DOF ser frem til en god beslutning fra miljøministeren. ●

Egon Østergaard
EGON ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

STØT DOF BIRDLIFE MED DIN VIRKSOMHED

Som virksomhedssponsor modtager du et smukt indrammet tryk tegnet af billedkunstner og ornitolog Marco Brodde. Vigtigst af alt tager du som virksomhedssponsor medansvar for fuglene og naturen og bidrager til at:

- Beskytte fuglene og biodiversiteten i Danmark
- Bevare vigtige naturområder over hele verden gennem vores internationale programmer
- Styrke overvågningen og punkttællingerne af danske fugle
- Inspirere flere børn og voksne til at komme på ture og opleve naturen

dof.dk/virksomhedssponsor

Kontakt vicedirektør Lars Engmark, hvis du har spørgsmål.

Mail: lars.engmark@dof.dk

Tlf: 20 76 48 34

Foto: Christian Keldsen

SIDE 6

Tårnfalk har en særlig jagtteknik.

SIDE 12

Billedkunstner Marco Brodde.

Foto: Karina Demuth

SIDE 32

Stærkt fællesskab på Blåvand Fuglestation.

INDHOLD

- Tårnfalk 6
- Dus med Marco Brodde..... 12
- Danmark siden sidst 16
- Fuglebingo..... 18
- Vi skal redde naturen nu 24
- Godt nyt med storken..... 28
- Blåvand Fuglestation..... 32
- Birding for børn:
- Fugle på træk..... 38
- Nyt fra verden 40
- Bremsbøl Sø 42
- Ture og mødekalender..... 47

Foto: Karina Demuth

SIDE 18

Spil med i Fuglebingo.

Foto: Karina Demuth

MUSEJÆGER

MED HELIKOPTERTEKNIK OG RØNTGENBLIK

AF JAN SKRIVER

Tårnfalken kan stå stille i luften på svirrende vinger og se ultraviolet lys fra musetis. Det er vigtige talenter, når den jager i daggryets og skumringens svage lys.

En tårnfalk på svirrende vinger over en vejrabat ser lysende striber under sig, men musen skal først komme frem fra sin underjordiske gang, før falcken kan slå til.
Foto: Torben Andersen

Rovfugle som tårnfalke og fjeldvåger, der har røntgenblik og sans for at se ultraviolet lys, kan både gennemskue græstæpper og et tyndt lag sne på deres jagt efter gnavere.

Foto: Creative Nature, iStock

Efter et par minutters svirren i frisk modvind tæt på skrænten, der effektivt giver tårnfalken opdrift, forsvinder rovfuglen i et styrtdyk i det høje græs for sekunder senere at lette med en lille buttet, lodden bylt i kløerne.

Jagten har givet pote i skikkelse af en markmus.

Dagens lys var ved at gå over i grå skumring, da tårnfalken fra ti meters højde fik øje på musemåltidet nede i græssets underverden, der er skjult for os mennesker. Men hvordan bar den sig ad med at pejle sig frem til musemåltidet?

”Det er der en helt naturlig forklaring på,” siger Knud Flensted, der er biolog i DOF.

”Tårnfalke og flere andre arter af rovfugle, fjeldvågen for eksempel, har en særlig evne til at se det ultraviolette lys (UV-lys), der bliver reflekteret fra den urin, som musene afsætter i deres gange i græsset. Tårnfalken er en mester i at jage mus ved hjælp af dette gennemborende blik for ultraviolet lys. Vi

mennesker kan ikke se de ultraviolette striber af musenes urin i terrænet, men det kan flere af de rovfugle, der primært lever af gnavere gemt i græs. Også en art som stortornskade, der ligesom tårnfalken kan muse i flere meters højde, er i stand til at se UV-lys,” siger Knud Flensted.

“

Tårnfalken er en mester i at jage mus ved hjælp af dette gennemborende blik for ultraviolet lys.

”

Over musens lysende fodsti

Når tårnfalken som en lydløs helikopter står stille i luften og muser, ser den formentlig musens urin som streger, der kan minde om dem, vi kan tegne på papir med en fluorescerende tuschpen. ▶

Rovfuglen hænger så at sige over musenes lysende fodstier og venter på, at en intetanende gnaver skal komme frem fra sine gange under jorden. Særligt omkring daggry og skumring er jagten intens. På disse tider af døgnet bevæger byttet sig mere omkring i terrænet end midt på dagen.

Falkens jagt finder ikke sted på må og få men er nøje tilrettelagt. Tårnfalken hænger kun over de steder i vegetationen, der med sine urinspor fortæller om hyppig latrinær færdsel af gnavere.

Et minut eller to spejder svirrejægeren måske forgæves over en kvadratmeter musemark, så må den konstatere, at der ikke var nogen hjemme over jorden. Straks skifter falken position til det næste sandsynlige sted i vegetationen, hvor musenes urin leder den på sporet af et muligt måltid. På den måde kan tårnfalken dække en hektar eller to på kort tid.

På jagt med biler på sidelinjen

Vejrabatter er ofte særligt gavmilde jagtmarker for rovfugle med røntgensyn. Specielt om efteråret. Det hænger sammen med, at rabatterne på denne årstid mange steder er gæstfri levesteder for mus.

”Ud på efteråret er næsten alle dyrkede marker pløjet efter høsten, og terrænet ligger derfor så åbent, at vejrabatterne fungerer som en slags reservater for mus. Derfor ser man ofte i særlig grad tårnfalke stå på svirrende vinger i rabatterne ganske tæt på trafikken. Det er primært markmus, jagten gælder. De fleste danske bilister har ganske givet i forbifarten set jagende tårnfalke nær kørebanen,” siger Knud Flensted.

Foto: Leif Bisschop-Larsen

Foto: Ole Bro

FAKTA OM TÅRNFALKEN

Det er finske forskere, der har påvist, at rovfugle som tårnfalke og fjeldvåger har en særlig evne til at se ultraviolet lys.

Forskerne dokumenterede, at rovfuglene fløj forbi græsarealer uden museurin. Men i områder, hvor musene havde urineret, blev tårnfalkene bogstaveligt talt hængende, eller rettere musende.

Tårnfalken er sammen med musvågen og spurvehøgen Danmarks mest almindelige rovfugleart, de kan alle ses over hele landet.

Ynglebestanden af tårnfalke tæller et par tusinde par.

I DOF BirdLifes landsdækkende undersøgelse af Danmarks ynglefugle, Atlas III, der fandt sted i årene 2014-2017 blev tårnfalken fundet ynglende i 1.711 af de 2.255 kvadrater hver på fem gange fem kilometer, som landet var delt op i.

Med andre ord var der ynglende tårnfalke i 76 procent af alle undersøgelsens kvadrater.

I august og september kan man opleve unge tårnfalke mange steder i landskabet, og det kan være både indfødte danske fugle og trækgæster. En del danske tårnfalke holder vinter i lande mod sydvest i Europa, mens vi til gengæld får besøg af falke nordfra på vintervisit. Tårnfalke, der yngler højt mod nord i egne med langvarigt og tykt snedække, så musejagt bliver umulig, er trækfugle i langt højere grad end artsfæller fra milde egne i lavland. De fleste danske tårnfalke er standfugle, men det sker, at nogle tager på langfart. Engang blev en tårnfalk, der var ringmærket i Vestjylland, aflæst i et ørkenområde i Libyen i Nordafrika. Den vestjyske tårnfalk var fløjet 3.099 kilometer syd for sin hjemegn, hvilket er det længste træk, man kender til blandt danske tårnfalke.

www.dof.dk/taarnfalk

Tårnfalken er en af de rovfugle i Danmark, der er lettest at iagttage. Man ser den muse i vejrabatter med trafikken på klos hold, og man ser den yngle i byer tæt på mennesker, hvor den kan bosætte sig i redekasser, tårne, siloer eller højhuse. Bestanden er skønnet til rundt regnet 2.000 ynglepar.

Mens rovdyr som katte og ræve lugter sig frem til musene, spejder tårnfalke og fjeldvåger med deres store specialbyggede øjne sig til måltiderne.

Og det er ikke kun græstæpper, som rovfuglene kan gennemskue for ultraviolet lys. De kan også se gennem sne, så musen kan aldrig vide sig sikker, selv om det bliver vinter og koldt med udbredt snedække. Uanset årstiden er det livsfarligt at pisse sit territorium af, hvis man er en markmus.

Frugtbarheden forplanter sig

Sidste efterår bugnede egetræerne af agern, mens bøgene var fyldt med deres frø, bog. 2022 var et oldenår. Visse steder tæppebombede træerne skovbunden med frø, der de efterfølgende måneder blev kaloriebomber for bestande af gnavere, der voksede i antal i en grad, så ugler og rovfugle til sidst kunne svælge i bytte. Frugtbarheden forplantede sig fra træer til mus til rovfugle.

I foråret 2023 flyttede tårnfalkene ind i redekassen nær skovbrynet, hvor parret

Foto: Christian Kelsen

gjorde klar til nok en ynglesæson. Som følge af oldenåret var hunnen i god form og foderstand, så hun lagde hele seks æg. Det var ikke som i 2021, hvor der var mangel på mus. Da lagde hun kun fire æg.

“

Tårnfalken er ingenlunde kostforagter. Den fanger også firben, frøer og større insekter som guldsmede.

”

Tilgængeligheden af gnavnere i det tidlige forår afgør, hvor mange æg og unger tårnfalkene får. Der er jo ingen grund til at investere energi i store kuld, hvis året er fattigt på mus.

Fra svirrejæger til standjæger

At stå stille i svirreflugt og muse er den mest effektive måde at jage på for tårnfalken,

men metoden kræver energi. Med andre ord masser af mus i kløerne.

I den periode, hvor der er sultne unger i kassen, må de voksne tårnfalke muse mange gange om dagen for at skaffe føde nok både til deres eget forbrug og til ungerens voksevæk.

Når pligterne i familien er overstået i løbet af sommeren, og ungerne er fløjet hjemmefra, bliver tårnfalkene på ny individualister, hvorefter de i reglen går over på et energispareprogram ved at skifte jagtteknik.

I løbet af efteråret går de gradvist over til standjagt, hvor de med overblik fra en pæl eller en trætop sidder musestille og med falkeøjnene på stilke spejder over det åbne land, for pludselig at lette og i glideflugt fange deres bytte.

Tårnfalken er ingenlunde kostforagter. Den fanger også firben, frøer og større insekter som guldsmede. I Sydeuropa æder tårnfalke flere insekter end deres nordlige artsfæller. Hos os er tårnfalken musejæger om en hals. ●

NATUR BUTIKKEN

Vesterbrogade 138 1620 København V naturbutikken.dk

KONDOR UNDER SPANSKE HIMMELSTRØG

I april 2023 havde jeg fornøjelsen af en fremragende fugletur til Spanien. Med mig på turen havde jeg to styks optik, som hver især gjorde sit for, at jeg fik mest muligt ud af turen.

Om halsen havde jeg min *DOF BirdLife Condor 8x42* (kondoren) som er en kikkert, der i den grad leverer kvalitet for pengene! Med en randskarphe d og et synsfelt, som svarer til kikkerter, der koster det dobbelte, er det et smukt billede, der møder én, når man kigger i DOF BirdLifes "kondor". Da menuen for mit vedkommende især stod på gribbe, blev jeg hurtigt ganske ferm til, med et enkelt hurtigt kig i håndkikkerten, at vurdere, om det var én af de mange gåsegribbe, der kom flyvende, eller om det var noget mere sjældent. Det sidste skete faktisk allerede på min første dag, da jeg i samtale med en anden turist pludseligt tabte underkæben ved synet af en gåsegrib, der viste sig at være en fuldvoksen lammegrib! I mødet med så fantastisk en fugl, sætter man virkelig pris på det smukke billede, som en god kikkert leverer.

Når afstanden bliver stor, og det gør den tit, når man færdes i bjergkløfter, så kan en tilsvarende stor forstørrelse hurtigt bliver en nødvendig luksus. Også her var jeg i den lykkelige situation, at jeg havde optik med, som kunne lidt af det hele. Kowas nye Prominar 88a er et teleskop, som vejer under to kilo, men alligevel kan give dig et lyst og skarpt billede, som kan nå helt op på 60x-forstørrelse! Dét fik jeg meget glæde af, da jeg i Extremaduras nationalpark Monfragüe havde stillet mig ud for at se både stor hornugle og spansk kejsrerørn fra samme udkigspost. Her så jeg intet mindre end to spanske kejsrerørne og en stor hornugle med unger. Stor hornugle har været meget højt på ønskelisten i flere år nu, så at kunne stå og nyde synet af den igennem så godt et teleskop, var bestemt et af turens højdepunkter! En god kikkert er ingen garanti for en god fugletur, men det er et stort skridt i den rigtige retning.

Vil du høre mere om Olivers tur til Spanien, kan den fulde artikel læses i Naturbutikkens katalog.

Oliver anbefaler:

**DOF BIRDLIFE CONDOR
8x42 KIKKERT**

—
Pris kr. 7.499,-
Medlemspris kr. 7.124,-

**KOWA TSN-88A PROMINAR
25-60X TELESKOP**

—
Pris kr. 27.180,-
Medlemspris kr. 25.821,-

Guideserie:
Se udvalget
på hjemmesiden og i
butikken.

**CROSSBILL GUIDES:
EXTREMADURA
SPAIN**

—
Pris kr. 289,-

EN GOD FUGLEOPLEVELSE ER SOM EN AUDIENS

TEKST OG FOTO: KARINA DEMUTH

Billedkunstner og naturvejleder Marco Brodde tegner, så man kan mærke vinden ruske i papiret og er som fuglekigger især optaget af at fange nuet og falde på plads i landskabet.

Dus med himlens fugle: Sværger du til Swarovski, Leica eller farmors gamle teaterkikkert? Hvad er din største oplevelse som fuglekigger? Og har du et fugletip, som du vil dele? I de kommende numre af Fugle & Natur tager vi rundt i landet og møder nogle af de mange personligheder, der sammen tegner DOF.

Galleriet ligger i udkanten af Nordby, direkte ud til Vadehavets mylder af fugleliv. Fanøs landskaber rejser sig fra de store malerier i glas og ramme og i skitserne, der ligger bunket sammen på gulvet, kan man næsten mærke vinden ruske i papiret.

“Som tegner balancerer jeg mellem ornitologens naturvidenskabelige korrekthed og billedkunstnerens optagethed af nuet. Alle mine skitser bliver lavet på stedet og uden brug af viskelæder, så nogle gange er det regnen og stormen, der får lov at fylde på bekostning af den præcise gengivelse,” forklarer Marco Brodde om processen med det enkelte billede.

Både i hans virke som tegner og i hans arbejde som naturvejleder for Fanø kommune er det fuglene, der er det tilbagevendende omdrejningspunkt.

“Som naturvejleder deler jeg mine fugleoplevelser med så mange mennesker som muligt, og særligt giver det mig en stor glæde at arbejde med vores lokale børn. Det er den kommende generation, der skal overtage udfordringen med at bevare Vadehavet, hvis unikke landskab af Unesco er udpeget som verdensarv. Og jeg ser det som et enormt meningsfuldt arbejde at klæde dem bedst muligt på til denne opgave.”

Hvornår begyndte du at kikke på fugle? Som barn var jeg sådan én, der sad og læste bøger om sjældne dyr og fugle. En dag er der en lærer, der låner mig sin kikkert og viser mig nogle troldænder, og i det øjeblik var det ligesom at knække en kode. Jeg kendte alle fuglene fra bøgerne, og da jeg kom hjem fra lejrskole, fik jeg anskaffet en kinabog, hvori jeg i et sus af adrenalin noterede mine

strandskader, toppede skalleslugere og siden de lidt mindre kendte arter.

Hvem er din fuglementor? Kim Andersen, en faglærer i parallelklassen på Blåbjergsskolen i en forstad udenfor Esbjerg blev, uden at vide det, min indgang til fuglene. Når jeg kom i skole om mandagen talte jeg ofte lidt med ham om, hvad jeg havde set i weekenden. Det var også ham, der gav mig et råd, som jeg har fulgt lige siden. Du skal se på det, der er og nyde de almindelige fugle, sagde han, da jeg ret hurtigt nåede en grænse, hvor jeg ikke fik så mange nye arter i kinabogen. Så i stedet for at skanne en tusindtallig flok af hjejler efter den sjældne tundrahjejle, prøver jeg som tegner at se helheden eller fordybe mig i en skitse af de almindelige hjejler. Det har optrænet en evne til at være indest til stede i nuet.

“

Som naturvejleder deler jeg mine fugleoplevelser med så mange mennesker som muligt, og særligt giver det mig en stor glæde at arbejde med vores lokale børn.

”

Bedste fugleoplevelse? At stå med bare tæer i Vadehavet i to centimeter vand med rejerne kildende omkring tæerne. Det er lavvande, sol og sommer, jeg er omringet af en gigantisk flok islandske ryler og fornemmer, hvordan de tæsker næbene

ned i sandet efter orm. Efter en tid bliver jeg ét med flokken og landskabet. Så føler man sig meget lille, og oplevelsen er en helt anden, end når jeg sidder på diget eller i fugletårnet og ser ud på fuglene.

Værste fugle-skuffelse? Selv på en fuglefattig dag med regn, travlhed og onlinemøder går jeg altid ud i naturen og tegner mindst én skitse i min naturdagbog, og for mig er selv en helt almindelig strandskade den fuldstændige perfektion af naturens design. Derfor har jeg aldrig grund til at være skuffet over noget.

Bedste fugletip? Mit første råd, når man skal opleve fuglene her på Fanø, er, at man skal kende sin tidevands-tabel. Det bedste er at gå ud ved lavvande, mens vandet trækker sig tilbage og vaden er næsten tom for fugle. Eller det vil sige, fuglene er der selvfølgelig, men de er mere spredt. Når vandet tre timer senere kommer ind, bliver fuglene presset sammen, og man befinder sig midt i et mylder af liv. Det er det tidspunkt, jeg kalder ‘den gyldne time’. Højvandet kommer to gange på et døgn, men tidspunktet forskydes med cirka tre kvarter fra dag til dag. Dertil kommer faktorer som vindstyrke og vindretning, og når man lægger det hele sammen, kan det faktisk lade sig gøre til en vis grad at planlægge sig til den gode fugleoplevelse.

Yndlingsfugl? Stor kobbersnepe er med sit lange næb, lange ben og flotte farver en supereksotisk og statelig fugl, som jeg altid vil tegne, når jeg møder den. For mig er den et ikon for Vestjylland, hvor jeg også selv hører til.

Bedste grej? Jeg bruger min kikkert, en Zeiss 10 x 42, i flere timer hver

dag. Men endnu vigtigere er mit tegnegrej, som jeg aldrig ville tage af sted uden.

Bedste kulturoplevelse? Jeg har i mange år fulgt den internationale kunstnergruppe The Society of Wildlife Artists, og i 2015 tog jeg afsted for at opleve deres store årlige udstilling og deltage i en workshop. Helt mod forventning blev jeg inviteret til at sende et par værker ind til næste års show i London, og da de blev optaget, var jeg meget beæret. I dag er jeg fuldblydret medlem af gruppen og har fået nogle meget værdifulde venskaber og vigtige inspirationskilder ikke mindst fra de mere eksperimenterende kunstnere.

Derigennem er det blevet eksperimentet, øjeblikket og det at finde min egen stemme, der er blevet det vigtige. Ikke den perfekte skitse eller det mest salgbare produkt. Det med at male fugle med den samme pensel på den samme måde, som jeg har gjort i 30 år, er slut.

Hvad kan du godt lide ved at opholde dig i naturen? Naturen rammer livet, året og tiden ind og giver en bevidsthed, så den enkelte dag bliver levet og bemærket. Når man oplever, hvornår de forskellige fugle ankommer, og hvad der blomstrer hvornår, er man til stede i livet i en cyklus, der gentager sig, og som aldrig er helt den samme. Hvis der pludselig er gået 14 dage, uden at man har lagt mærke til ændringerne i naturen, er det ligesom om den tid aldrig har eksisteret.

Hvad kan du godt lide ved fuglen som væsen? En god fugleoplevelse er som en audiens. Et flygtigt øjeblik, lige her, lige nu, som aldrig kommer til at ske igen. Ikke på samme måde. Når jeg ser en islandsk ryle, føler jeg mig heldig og ydmyg, fordi jeg ved, at om 14 dage er den væk. Ikke bare væk, men arktisk væk.

Hvad kan du godt lide ved fuglen som motiv? Fuglen har iboende en utrolig dynamik, bevægelse og energi, og at fange dens flugt på papiret uden at se på et foto er noget af det sværeste og mest tilfredsstillende. For at få det bare nogenlunde rigtigt kræver det en enorm anatomisk forståelse. Hvordan er knoglerne samlet? Hvor hæfter musklerne på kroppen. Hvad sker der med den ene vinge, når fuglen drejer?

Hvem deler du din fugleinteresse med? Jeg husker stadig, da jeg som 14-årig rystende nervøs ringede og meldte mig til den første DOF-tur. Med årene er foreningen blevet en kæmpe familie, hvis medlemmer man ofte vil kunne spotte i mængden og ikke bare på udstyret. Jeg glæder mig især over, at vi i de se-

BLÅ BOG

Marco Brodde, 49 år, er uddannet lærer, arbejder som naturvejleder på Fanø og bor i Nordby, hvorfra han også driver sit galleri. Marco har været medlem af DOF siden 1980 og har en årrække været en aktiv del af foreningens hovedbestyrelse. I dag koncentrerer han sin frivillige indsats som de grønne naturorganisationers regeeringsrådgiver i Vadehavssamarbejdet mellem Danmark, Tyskland og Holland. marcobrodde.dk.

neste år er blevet langt mere åbne, også for nye medlemmer som ikke er født med en kikkert om halsen.

Hvad er du dårlig til? Jeg er en elendig kratlusker, så det med at jage sjældne små grå sangere om efteråret er ikke lige mig. Når jeg indimellem ser en sjælden fugl, er det fordi den nærmest er fløjet ind i mit synsfelt, mens jeg har været optaget af noget andet.

Hvad er du god til? Når man tegner i felten, og gør det hver eneste dag, bliver man skarp til i et splitsekund at fange det overordnede indtryk. Helheden i bevægelsen, formen og flyvestilen fremfor de små detaljer i fjer og farve, som man ellers i første omgang tyer til, når man skal artsbestemme en fugl. Så jeg er ret stærk i jizz. ●

NATUR BUTIKKEN

Vesterbrogade 138 1620 København V naturbutikken.dk

Se det store udvalg
fra Keen og Teva
på vores webshop
naturbutikken.dk

Både Keen og Teva har opbygget et solidt ry inden for udendørs fodtøj ved at levere produkter af høj kvalitet og innovative designs. Deres sandaler og vandresko er populære blandt udendørsentusiaster og dem, der søger komfort og ydeevne under forskellige forhold. Valget mellem Keen og Teva afhænger af individuelle præferencer, pasform og specifikke behov. Uanset hvilket mærke man vælger, kan man forvente pålideligt og funktionelt fodtøj til at nyde udendørslivet.

TEVA TERRA FI 5 UNIVERSAL W DAMESANDAL

Lækker vandresandal i et frisk moderne pust. Høj komfort, fodformet sål og yderst nem tilpasning. Remmene er af hurtigttørrende materiale, hvilket gør den velegnet til brug i selv et fugtigt klima som fx. i regnskoven. Trelagsmodel med høj slidstyrke og holdbarhed.

—
Pris kr. 999,-

Medlemspris kr. 799,-

TERRA FI 5 UNIVERSAL LEATHER HERRESANDAL

Denne kendte sandal er blevet væsentligt lettere end forgængeren, uden at det på nogen måde er gået ud over komfort eller støtte. Kvaliteten er uovertruffen og pasformen er sublim. Den kraftige Spider Original™ -sål giver et rigtig godt greb på våde såvel som glatte underlag.

—
Pris kr. 1.099,-

Medlemspris kr. 879,-

KEEN WOMENS WHISPER SANDAL BLACK/MAGNET

Let og lækker vandresandal, som giver fødderne masser af luft. Den er komfortabel og robust nok til både vandring og storbyferie, hvor der ofte kommer mange kilometer i benene. Snøresystemet sikrer både en god pasform og gør det nemt at hoppe i- og ud af sandalen.

—
Pris kr. 949,-

Medlemspris kr. 759,-

KEEN MENS TARGHEE III BISON SANDAL

En robust sandal med en tætsiddende og meget behagelig pasform, som gør dig klar til sommerens udflugter, vandreture og storbyferier. Med den lukkede front er dine tæer godt beskyttede, og samtidig tåler den slidstærke læderoverdel det meste. Sandalen er desuden hurtigttørrende, hvis den skulle blive fugtig.

—
Pris kr. 999,-

Medlemspris kr. 799,-

KEEN MENS TARGHEE III WATERPROOF VANDRESKO

Vandreskoen tilbyder høj komfort og stabilitet på vandreture. Pasformen sikrer din hæl og skaber plads på tværs af din forfod, så tæerne spredes ud. Sidst, men ikke mindst, gør Keen-Dry, at skoer har en åndbar membran, samtidig med at den er vandtæt.

—
Pris kr. 1.299,-

Medlemspris kr. 1.039,-

SIDEN SIDST

DANMARK

JAN SKRIVER (JS) OG ANTON GUNDERSEN LIHN (AL)

▼ Foto: Daniel Palm Eskildsen, DOF BirdLife

UNG HAVØRN SÆTTER DANSK REKORD I LÆNGDEFLYVNING

En nordjysk havørn har vist sig at være langt mere globetrotter end hjemmefødding. I en alder af bare et år har ørnen sat ny dansk afstandsrekord for havørne.

Den er fløjet til Nordnorge på kanten af Barentshavet omkring 1.760 kilometer fra den rede, hvor den kom til verden ved Vilsted Sø i Vesthimmerland nær Limfjorden.

Den unge havørn 'Lisbeth' er GPS-mærket i forbindelse med et forskningsprojekt om havørne, der udføres i et samarbejde mellem DOF BirdLife og Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet.

Den hidtidige danske rekord for langdistancetræk blandt havørne lød på 773 kilometer. /JS

KORTNÆBBEDE GÆS HAR FÅET NY TRÆKRUTE OVER ØSTDANMARK

De senere år har danske ornitologer i stigende omfang set flokke af kortnæbbede gæs på Sjælland, Lolland og Falster. Arten har traditionelt været knyttet til den vestlige del af Danmark, både på forårstrækket, efterårstrækket og i vintermånederne.

Men gåseforsker Jesper Madsen, der er professor på Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet, kan dokumentere, at den kortnæbbede gås så at sige har åbnet en ny trækrute, der inkluderer Nordsjælland og sydpå til Falster og Lolland.

"Vi kan allerede nu konstatere, at der på bare 10-15 år er opstået en ny gåsebestand. Det skal blive interessant at følge udviklingen de kommende år," siger Jesper Madsen. /JS

Foto: John Larsen

KOLONI AF DIGE-SVALER REDDET I KØBENHAVNS HAVN

Foto: Jan Skriver

BIRDIES OG FUGLESANG PÅ GOLFBANEN

Danmarks 191 golfbaner, dækker 130 kvadratkilometer af landet, og det giver sporten god grobund for at få bragt naturen og fuglelivet ind på banerne til glæde og gavn for spillers udøvere.

Det er baggrunden for projektet 'Fugle på golfbanen', som DOF har sat på græs og green i samarbejde med Dansk Golf Union.

"Omkring 95 procent af alle danske golfbaner har sat redekasser op de senere år. Nogle steder er der tale om flere hundrede redekasser til både småfugle, rovfugle og ugler, der er med til at give Danmarks godt 160.000 golfspillere flere naturoplevelser, og som gavner biodiversiteten omkring de velplejede baner," siger Peter Bonne Eriksen, der er DOF's tovholder i projektet.

Der er ikke sat tal på antallet af redekasser, men det drejer sig om tusinder. Og kassesuccesen giver ikke kun fugleoplevelser, den hjælper også med til at få bugt med mange af de insekter, der kan skade batternes græsarealer. /JS

Op imod 100 par digesvaler har redehuller i havnefronten ved Enghave Brygge i Københavns Sydhavn.

Men i begyndelsen af maj var svalernes redehuller på nippet til at blive gravet væk.

Efter et tip fra en vaks borger tog DOF BirdLife kontakt til By & Havn, der straks standsede gravearbejdet.

"Nu håber vi, at By & Havn kan finde alternative ynglepladser til digesvalerne før næste ynglesæsonen, hvis gravearbejdet i løbet af det kommende vinterhalvår fjerner deres koloni," siger Knud Flensted, der er biolog i DOF.

By & Havn oplyser at man drøfter, hvordan man efter ynglesæsonen kan udføre arbejdet ved havnefronten uden at genere digesvalerne. /JS

DOF: NY HAVPLAN GIVER MERE PLADS TIL FUGLEBESKYTTELSE, MEN SKUFFER PÅ FLERE OMRÅDER

Et nyt fuglebeskyttelsesområde ud for Esbjerg og ti procent strengt beskyttet hav bliver hilst velkommen af DOF BirdLife.

Men havplanen har også væsentlige mangler og problemer set fra fuglenes synspunkt.

"Hovedparten af de strengt beskyttede områder er placeret uden for fuglebeskyttelsesområderne. Der er altså stort set ingen af fuglenes vigtigste områder, der kommer til at nyde den optimale beskyttelse. Og ingen af de strengt beskyttede områder ligger langs kysterne," siger formand Egon Østergaard.

I aftalen om den nye havplan bliver der også åbnet for muligheden for at fortsætte arbejdet med at bygge en havvindmøllepark ved Omø i Smålandsfarvandet mellem Sjælland og Lolland. Og det er særdeles problematisk. /AL

Foto: Jørn Skeldahl

FULD PLADE TIL **FUGLEBINGO**

AF KARINA DEMUTH

Foto: Karina Demuth

Spillet Fuglebingo, der fra august 2023 er støttet af DOF, er et app-spil, hvor man får point for de fugle og andre dyr, man ser. Jo mere sjældne, jo flere point. Det er sjovt, gratis og nemt at komme i gang.

Et af de tiltag, der i de seneste år har været med til at udbrede fugleglæden og tiltrække mange unge og nye fuglekiggere, er spillet Fuglebingo, der minder lidt om Pokemon Go, bare med rigtige dyr.

"Fuglebingo, der spilles på smartphone, er oprindeligt begyndt som et festligt spil med en fysisk bingo-plade, som min kammerat og jeg lavede til vores venner, og som vi spillede i Utterslev mose," fortæller biolog Daniel Palm Eskildsen, der er den ene af idemændene bag succesen

“

Et af Fuglebingos styrker er, at det er udviklet for sjov og helt uden kommercielle eller strategiske bindinger.

”

"En dag foreslog min kammerat Jonas Krogsbøl Nielsen (i Fuglebingo JoKN), at vi udviklede det til en app og gjorde spillet tilgængeligt for flere, og derefter har det hele taget form og fart. Et af Fuglebingos styrker er, at det er udviklet for sjov og helt uden kommercielle eller stra-

Hent i
App Store

NU PÅ
Google Play

Sortvinget braksvaler fanget i et område med rørskov og kvæg og en del fine fugle. Pludselig var den der i kikkerten. Foto: Jonas Markvard

Kærssanger. Foto: Jonas Markvard

tegiske bindinger. Af spillere og til spillere, der bare vil have noget fedt. Grundideen er, at man kan have det med overalt, dele det med sine venner, opleve en udvikling og måske endda lære noget nyt undervejs."

Sjældne arter giver ekstra point

Antallet af point beregnes ud fra videnskabeligt indsamlede data i DOF-basen, alt efter hvor almindelig eller sjælden en art er på et bestemt sted og årstid. En solsort vil de fleste steder give 1-3 point, hvorimod en gåsegrib, der er et uhyre sjældent syn, oftest vil give de maksimale 25 point. På samme måde vil en natugle i Frederikshavn give flere point end i Lyngby-Tårnbæk Kommune, hvor der er flere ugler. Udover fugle er der indtil videre også artsgrupper indenfor pattedyr, krybdyr, padder og dagsommerfugle m.m.

Via hit-radaren kan du se, hvilke fugle der er registreret i det område, hvor du befinder

dig, eller du kan søge på en bestemt art, som du måske mangler, og få at vide, hvor du skal lede efter den. Som en ekstra bonus kan du samle rygmærker. 'Tjajkovskij' indløser for eksempel 20 point ekstra, når du har alle fem forskellige arter af svaner. Et andet eksempel er 'Hold kæft!' der er sammensat af fugle med særligt høje og irriterende stemmer. Blandt de mere svære er f.eks. 'Dannebrog', der gives for arter, der indeholder rød og hvid i deres dragt og udløser en bonus på hele 50 point.

"Det er et af de mærker, som jeg selv jager", indrømmer Daniel. "Så hvis nogen melder ud, at der er hvidvinget korsnæb på Sjælland, er jeg den, der er afsted."

Gratis, nemt og masser af support

Appen, der blev lanceret i 2019 lige før Corona, har i dag ca. 2.500 brugere, og den daglige drift varetages fra august 2023 med støtte fra DOF. Spillet er gratis og tilgæn-

Hvid vipstjert. Foto: Jonas Markvard

TIPS TIL DEN NYE FUGLEBINGO-BRUGER:

Fuglebingo er et spil med et element af konkurrence. Derfor er indtastningerne nødt til at være i orden. Ellers er det ikke mere et spil. Et andet hensyn er, at en forkert indtastning kan være skyld i, at andre spillere kører forgæves efter en art og spilder en masse tid, og det er bare for ærgerligt.

Spørg om hjælp i Høsegården. Fuglebingo har et forum, hvor brugere hjælper hinanden med spørgsmål om bestemmelse, naturoplevelser og meget andet.

Tast arten mere end en enkelt gang. Din samlede score i Fuglebingo gør brug af det højeste antal point, som du har fået for hver enkelt art. Det kan derfor godt betale sig at taste en art ind mere end en enkelt gang, for måske kan du opgradere din score for arten.

Gå på jagt efter rygmærker. Der er ekstra point at hente for særlige 'rygmærker' i Fuglebingo. Find f.eks. dine første fem rovfuglearter og scor 5 ekstra point for rygmærket Rovnørd 1.0.

Hvis du er ny til fuglebestemmelse. Brug DOF's Fuglebog (for arts-genkendelse) til android og iPhone. Gennem få simple trin får du et bud på arten. Andre identifikationsredskaber, der bruger AI så som BirdNET (for stemmegenkendelse), Seek, iNaturalist m.fl. kan også give et fingerpeg om arten, men de tager ofte fejl i deres bestemmelser. Tjek derfor resultatet en ekstra gang inden du taster ind.

Sjældne fugle er sjældne. Meget ofte forveksles almindelige arter med sjældne. Spørg meget gerne i Høsegården, hvis du mener, at du har set noget sjældent og ikke er 100% sikker.

Tjek op på årstid og geografi. Ikke alle dyr er lige almindelige året rundt og i alle landets egne. Et hurtigt opslag på internettet kan let hjælpe dig med, om det er sandsynligt med et aktuelt fund af en given art. Du kan gøre brug af DOF's artssider om fugle (Danmarksfugle.dk), arter.dk eller Naturbasens sider om de andre organismegrupper.

Dokumentation. Der er krav til dokumentation i Fuglebingo, hvis der er tale om et sjældent dyr eller du får høje point for din indtastning. Fuglebingos moderatorer kan bede om særlig dokumentation i form af tekst og foto. Det er derfor en god ide at tage et foto, endda bare med mobiltelefonen, hvis du mener at have set noget usædvanligt. Selv et sløret billede kan ofte være nok.

Lyt til og lær fra dine medspillere. I Fuglebingo hjælper brugerne hinanden med bestemmelse af fugle og andre dyr. Husk at lære fra dig hvor du kan, og husk at lytte når andre lærer fra sig.

Foto: Karina Demuth

geligt for alle. Det tager omkring et minut at oprette sig som bruger, og derefter er du i gang med det samme. Appen registrerer selv tidspunkt og sted, når du indtaster dine hits med det samme. Alternativt, hvis du først indtaster senere, skal du lige ind og vælge tid, dato og lokation på et kort. Hvis du er i tvivl om artsbestemmelsen kan du nemt uploade et foto i det fælles brugerdrevne forum Høsegården. Så er der altid nogen, der er klar til at hjælpe. Det er især en god ide at dobbeltjekke, hvis du kommer ud med en meget høj score. Så er fug-

len måske meget sjælden, eller du er kommet til at fejlbestemme arten, og her kan du blive bedt om at dokumentere dit fund eller i sidste instans slette det.

15-årige Fuglefokus på vej mod toppen

En af spillets mange brugere er 15-årige Anton Markvard fra Odense, som er mødt op til en snak om fuglekiggeri og fuglespil ved Ølundsgårds Inddæmning på Fyn, der byder på et godt fugleliv af vandfugle, småfugle og rovfugle.

Biolog og spiludvikler Daniel Palm Eskildsen fra DOF optræder i Fuglebingo under navnet Slemmemis, mens Anton Markvard er kendt som Fuglefokus.

Foto: Karina Demuth

”Jeg har kigget på fugle siden jeg var 4 år, og som 12-årig var jeg godt i gang med min første artsliste,” fortæller han.

”I dag tæller jeg både årsarter og ædelarter, og med mine efterhånden 263 arter skal der arbejdes lidt for hvert hit. Jeg har også fundet en håndfuld sjældne, og i år er det gået rigtig godt med sortvinget braksvale

“

Jeg har kigget på fugle siden jeg var 4 år, og som 12-årig var jeg godt i gang med min første artsliste

”

som højdepunktet. Heldigvis fik jeg taget nogle gode billeder, så der slet ikke var nogen tvivl. Efter at have fanget den på zoom med kameraet fik jeg ringet til en god fugleven og meldt den ud på appen Birdalarm, og efterhånden kom der en god lille gruppe til. Det var endda på dagen før min fødselsdag, og det var virkelig en fantastisk fødselsdagsgave.”

Det var storesøsterens kæreste, der i Fuglebingo går under navnet Jagtfalken, der introducerede Anton til spillet.

”Han var selv så småt i gang og mente, at jeg også ville synes, at den var cool, og inden længe blev jeg grebet af det og begyndte at spille det nærmest hele tiden,” fortæller Anton, der i universet er kendt under aliaset Fuglefocus.

”I dag ligger jeg med en score på 7.094 point (juni 2023) som nr. 9 på toplistens, og det passer fint med, at det var mit mål at nå op i top-10 inden årets udgang. Efterhånden har jeg fået et par andre spilkammerater rundt omkring i landet, som jeg ligger og dyster med. Også min lillebror Buster på 12 år er kommet godt med i jagten på nye arter, som indtastes under navnet Minifocus.” ●

ØL & ØRNE

Søndag den 1. oktober

Nyd en frokost med lækre øl på Herslev Bryghus og kom med på en guidet fugletur rundt i naturskønne Herslev, hvor flere havørne holder til.

Max 50 deltagere. 150 kr. pr. person.

Læs mere og tilmeld dig eventet via www.dof.dk/ølogørne

BirdLife
DANMARK

Fanø Kyst ved Vadehavet.

Foto: Albert Steen-Hansen

VI SKAL REDDE NATUREN NU

AF ANDERS HORSTEN, MEDLEM AF DOF'S NATURPOLITISKE UDVALG

EU går foran med en plan om at genoprette 20% af vores ødelagte natur inden 2030. Som raste- og overvintringsplads for millioner af vadefugle har Danmark en særlig forpligtelse, når det gælder de lavvandede havområder.

Krikænder, Vejlerne. Foto: Hans Henrik Larsen

Mens danskerne har nydt sommeren, har der været gang i en sandgyser i EU. Her er man nemlig langt med at vedtage en ny forordning for naturgenopretning, som får stor indflydelse på fremtidens naturindsats i Danmark. I det oprindelige forslag fra Kommissionen ligger en forpligtelse til at sikre, at 20% af naturen i EU genoprettes inden 2030, samt at alle økosystemer, der har brug for det, er genoprettet i 2050. Forordningen skal ses i sammenhæng med EU's ambition om, at 30% af land- og havområderne i EU skal være beskyttet i 2030, heraf 10% såkaldt strengt beskyttet, med meget lille menneskelig påvirkning, mens de resterende 20% blot skal være beskyttet.

Til trods for årtiers arbejde med at bremse tabet af biodiversitet viser alle undersøgelser nemlig desværre, at det fortsat går den forkerte vej. Det gælder også for fuglene, til trods for at enkelte grupper har fået det bedre som følge af effektiv beskyttelse. F.eks. er mange rovfugle gået frem, hvilket

Rådyr, Lille Vildmose. Foto: Albert Steen-Hansen

primært skyldes, at man har indstillet tidligere tiders massive efterstræbelse. Tilbage står dog, at 42% af de danske ynglefugle er kategoriseret som truede på den seneste udgave af Rødlisten.

Løsningen er enkel og konkret

Den gode nyhed er, at vi i dag ved en hel del om, hvorfor det ikke er lykkedes at vende udviklingen. Ifølge den seneste rapport fra Biodiversitetsrådet er den væsent-

Trane, Lille Vildmose. Foto: Lars Grøn

ligste årsag, at der ikke er reserveret tilstrækkeligt med plads til natur af høj kvalitet, hvor naturen er første prioritet. Det vil sige, at vi mangler store og sammenhængende naturområder, hvor der er plads til naturlige processer. Biodiversitetsrådet anslår således, at kun godt 2,3% af naturen i Danmark lever op til EU's krav til beskyttet natur, mens intet natur i Danmark formentlig kan betegnes som strengt beskyttet. Hvis naturen i Danmark skal på fode igen, er det derfor vigtigt med en ambitiøs indsats, i første omgang målrettet de værdifulde områder, hvor den truede og sjældne natur findes i forvejen.

Lavvandede kyster giver særlige forpligtelser

Set fra et fugleperspektiv er Danmarks største betydning internationalt set vores lavvandede havområder. Her raster og overvintrer millioner af vandfugle i antal, som giver Danmark en helt særlig forpligtelse til at sikre en effektiv beskyttelse. Samtidig er den danske

kystnatur, med de vidtstrakte strandenge og klitheder samt dynamiske kystskrænter, også vigtig for mange fuglearter.

Skal havnaturen på fode, skal der afsættes store områder, hvor naturen får højeste prioritet og bliver strengt beskyttet. Disse områder bør friholdes for fiskeri, råstofindvinding, havvindmøller m.v., og i mange tilfælde vil det være nødvendigt at genskabe de fysiske strukturer, der er fjernet, for eksempel ved at retablere stenrev og udplante ålegræs. Der skal også gøres en langt mere effektiv indsats for at nedbringe forureningen med næringsstoffer. Af hensyn til fuglene bør der være restriktioner på jagt og andre rekreative interesser som efterstræber eller forstyrrer fuglene i de perioder af året, hvor de opholder sig i områderne.

Langs mange af vores kyster har vi inddiget lavvandede fjord- og havområder og etableret kystsikring for at beskytte værdifuld landbrugsjord. Skal naturen genoprettes i disse

områder, er det nødvendigt at fjerne diger og kystsikring, så den aktive og dynamiske overgang mellem land og vand genskabes. I denne zone yngler mange af vores sjældne vadefugle og terner, og mange rastende vandfugle vil søge føde i disse områder i forbindelse med træk og overvintring.

Folketinget har netop vedtaget en havplan, der faktisk udlægger 30% af det danske havområde til beskyttet natur, herunder 10% strengt beskyttet natur. Men planen har mødt kritik, bl.a. fordi den åbner op for det meget skadelige fiskeri med bundslæbende redskaber i de 20% beskyttet natur.

Frie vandløb og store dyr

Også på landjorden er det absolut vigtigste for at vende udviklingen at få afsat mere plads til vild natur. Her tænkes først og fremmest på store og sammenhængende naturområder, hvor naturen ubetinget har første prioritet, og hvor der

skabes plads til de dynamikker og processer, som er forudsætningen for et væld af levesteder. Det betyder, at vandet igen skal have lov at flyde frit i vandløb og søer, at træerne i skove og lysåbne landskaber skal have lov at vokse sig store og gamle, og falde om og blive nedbrudt. Og så betyder det, at de mange vigtige funktioner ved at have store dyr i landskabet skal genskabes. Fritlevende heste, bison, okser, vildsvin og rovdyr som ulv og los vil bidrage til at skabe en dynamisk mosaik, som igen vil genskabe livsbetingelserne for mange arter, som enten er truede eller helt forsvundet. Områderne skal friholdes for menneskelige aktiviteter som landbrug, skovbrug, jagt, fiskeri mv., men det skal fortsat være muligt at besøge områderne og opleve den vilde natur.

Det vil også være nødvendigt at genoprette mindre naturområder, uden for de store og sammenhængende naturområder. Her bør fokus særligt være på de små perler, der i forvejen rummer truede eller sjældne arter, samt de områder, som har en vigtig funktion som trædesten i landskabet. På den måde kan genopretning af små naturområder dels bidrage til at redde de sidste rester af sjældne bestande, men også skabe sammenhæng mellem de større naturområder.

Naturnationalparker og ny skov

I Danmark er vi så småt begyndt at tage hul på opgaven, idet regeringen har forpligtet sig til at udpege 15 naturnationalparker, hvor man netop øver sig på at give mere plads til den vilde natur. Derudover er der udlagt store arealer med urørt skov i statens skove, hvilket også er naturgenopretning i den forstand, at skovene nu får lov at udvikle naturlige strukturer, som mange års tømmerproduktion har udvisket. Endelig skal der etableres 250.000 hektar ny skov, som giver en helt unik chance for at udvide arealet med natur. Her bør man undlade at plante eksotiske nåletræer på rækker og i stedet lade træer og buske indvandre af sig selv, gerne under påvirkning af store græssende dyr og naturlige vandstandsforhold, som på sigt vil give de lysåbne skovlandskaber, som er det mest artsrige landskab, vi finder på vores breddegrader. I en fremtid med et varmere klima giver det håb for, at vi kan få arter som hærfugl, markpiber og høgesanger tilbage.

Vild natur er også en fordel i fremtidens klima

Vild natur i store og sammenhængende områder vil også være bedre rustet til en fremtid med et forandret klima. Dels vil vilde naturområder være mere varierede mht. fugtighed og skygge, så arter der er

sårbare over for f.eks. varme, bedre vil kunne overleve i perioder med tørke. Samtidig vil arter nemmere kunne sprede sig til nye områder eller kunne genindvandre til områder, hvor de er forsvundet. Vilde naturområder vil også modvirke oversvømmelser i fremtiden, fordi de er bedre til at opmagasinere vand, og meget tyder på, at vild natur i det hele taget bedre kan klare pludselige ændringer i klimaet. Det er med andre ord en klog strategi at genoprette sammenhængende og velfungerende økosystemer i en tid med et klima under forandring.

Håb for fremtiden

Det vides endnu ikke, hvor ambitiøs EU's plan bliver, og mange lande har arbejdet aktivt på at udvande Kommissionens udspil. Dette til trods for, at al forskning peger på, at naturen fortsat har det skidt, og at en ambitiøs genopretningsplan er nødvendig for at vende udviklingen. Samtidig er det en svær erkendelse, særligt i et land med så lang tradition for land- og skovbrug som Danmark, at det bedste vi kan gøre for naturen, er at lade den passe sig selv. Men ikke mindst for fuglenes skyld må vi håbe på, at EU går forrest med en ambitiøs plan for genopretning af en vild og levende natur på tværs af hele Europa. ●

GODT NYT MED STORKEN

TEKST OG FOTO: HANS SKOV, DOF'S STORKEGRUPPE

Flere storke overvintrer i Sydeuropa i stedet for i de 'gamle' vinterkvarterer i Afrika. Det giver højere overlevelse, flere storke i Vesteuropa og dermed også flere storke i Danmark. I år har vi det højeste antal ynglepar i over 30 år.

Jejsing fik i 2022 et nyt storkepar, som bidrog med tre unger i reden. I 2023 er der igen 3 unger.

Afvanding af vådområder og intensiveringen af landbruget har gradvist fjernet fødegrundlaget for storke i Danmark, og i 2008 var der kun ét ungeløst storkepar tilbage. Året var et absolut lavpunkt for Danmarks storke, der i første halvdel af 1800-tallet havde en bestand på 8-10.000 ynglepar. Siden er udviklingen så småt begyndt at vende til det bedre, og udover to enlige storke har 2023 budt på hele 10 storkepar, hvoraf 7 par lykkedes med at udruge unger. Dog døde

ungerne i Kliplev pga. mangel på regnorme. Tørken har gjort det svært for storkene i år, og 16 unger vil i bedste fald kunne flyve fra rederne. Med 10 storkepar er der tale om det højeste antal ynglepar i over 30 år, og meget tyder på, at der er flere glædelige nyheder på vej. Storkebestanden er nemlig steget markant i Vesteuropa og har mere eller mindre holdt skansen i Østeuropa, mens den skånske storkebestand samtidig har bidraget sit til antallet af danske storke.

Vandhuller som langsigtet plan

Stigningen af storketallet er desværre ikke et udtryk for, at forholdene i det åbne land er blevet forbedret i forhold til tidligere. Faktisk har man i den private forening storkene.dk valgt at udlægge foder til de fleste af storkeparrene, fordi områderne ikke umiddelbart kan brødføde de store fugle. Storkene.dk har også stået bag etablering af 26 vandhuller ved Smedager for at bedre storkenes mulighed for selv at finde deres føde. Tiltaget er blevet mulig på grund af en sønderjysk fonds støtte. Et tilsvarende projekt er gennemført ved Flynder. Flere vandhuller er gravet ved Rens og Jejsing, ligesom der er blevet indhegnet tilgroede arealer flere steder ved Rens, Eggebæk og Broderup, så arealerne kan afgræsses. En ny strategi er således at holde hånden under de nye stor-

kepar med tilskud af udlagt føde, og at følge det op med tiltag, der øger de naturlige fødemuligheder. Det er naturligvis en proces, der tager tid, men konceptet ser ud til at virke både her og i udlandet. Det endelige mål er, at storkene på sigt selv skal kunne finde den føde, de har brug for.

Ændrede trækruter og flere fugle

Storken overvintrer normalt i Afrika, og for at undgå det lange træk over Middelhavet, kan den enten vælge at tage sydvest via Frankrig og Spanien over Gibraltar eller sydøst over Polen, Tyrkiet og Mellemøsten. Ringmærkning viser, at indtil 1980'erne udgjorde de sydøsttrækkende storke 90 % af den danske bestand, mens de sydvesttrækkende storke udgjorde 10 %. Den op-

I Ramten på Djursland er der i 2023 4 storkeunger i reden.

rindelige bestand uddøde i 2008, og meget tyder på, at langt hovedparten af de storke der nu yngler her i landet, er sydvesttrækere. Genmeldinger af ringmærkede storke underbygger dette.

“

I Skåne er der i dag omkring 60 frit flyvende storkepar, og næsten alle stammer fra et storkeprojekt med opformering.

”

Slesvig-Holsten som grænser op til Danmark har nu mere end 500 par mod 183 par i 1988. I Nedersaksen er der rundt regnet 1.700 par storke mod 286 i 1984. I Holland var der kun otte par storke i 1978. I 2001 var tallet pga. opformering blevet til 396 par, og i dag skønnes der at være op imod 1.500 par storke. Der er med andre ord ved at være godt fyldt op med storke i disse tre områder, så derfor presses flere og flere unge storke længere mod nord, hvor der er ledige reder og masser af plads til nye storke. I Skåne er der i dag omkring 60 frit flyvende storkepar, og næsten alle stammer fra et storkeprojekt med opformering. I de bedste år sender det skånske storkeprojekt op imod 200 unge storke sydpå, og i slutningen af august eller begyndelsen af september kan man opleve

dem i flokke på op til knapt 100 storke, der trækker over Sjælland, Lolland-Falster og videre til Nordtyskland. Der er nu ynglende skånske storke på Sjælland, Djursland og i Sønderjylland.

Sydeuropa som nyt vinterkvarter

Årsagen til fremgangen blandt storkene i Vesteuropa fra Spanien og Portugal til Tyskland er, at storkene de sidste 20 år i stigende grad har ændret trækemønster. Hvor næsten alle vesteuropæiske storke før 2000 trak over Gibraltarstrædet til Nordafrika og videre syd for Sahara til Sahelbæltet, så bliver flere og flere storke i Spanien og Portugal hver vinter. Mere end 80.000 storke overvintrer nu på den Pyrenæiske Halvø. Og Frankrig er med mere end 1.000 overvintrende storke også i stigende grad blevet et populært overvintringsland. I visse dele af det sydvestlige Tyskland er flere og flere storke blevet standfugle. Hvor der før var store tab blandt de storke, der trak til Afrika på grund af tørke, fødemangel og jagt, så overlever langt flere storke i de nye vinterkvarterer i Europa. Her slipper storkene for Saharas trængsler. De åbne lossepladser i Spanien og Portugal har gjort det let for storkene at finde føde om vinteren. Og fraværet af rigtigt vintervejr gør det også let for storkene at finde føde i det åbne terræn uden for lossepladserne. Den øgede overlevelse blandt de vesteuropæiske storke de sidste 20 år er dermed den vigtigste årsag til fremgangen, også i Danmark.

Det ynglende storkepar i Revn ved Grenaa har slået sig ned hos Frank Erichsen, der er kendt fra bl.a. programmet Frank og Kastaniegården. De mange naturforbedringer ved gården er det, der har tiltrukket storkene. Der er to unger i reden i år.

HER KAN DU SE STORKE I DANMARK

Med syv par storke er Sønderjylland kernelandet for storkene i Danmark. Derudover er der ynglende hvid stork i Gundsømagle på Sjælland og to par på Djursland. Se den præcise placering og læs den spændende historie om de enkelte par og deres dramatiske liv og ynglehistorie på storkene.dk

BLÅVAND FUGLESTATION:
**RØDE NÆB OG
BLÅ HIMMEL**

AF KARINA DEMUTH

Det stærke fællesskab på Blåvand Fuglestation er en vigtig del af forklaringen på, at stedet kan fejre 60-års jubilæum som et af Europas ældste træk- og ringmærkningsteder. Som ny fugletæller bliver du hurtigt en del af det sociale liv – samtidig med at du kan lære rigtig meget om fugle på relativ kort tid.

Fuglestationen, der har til huse i en fyrpasserbolig fra 1888, ligger som Danmarks vestligste beboede bygning helt ude i klitterne, upåvirket af turistbyens tumult og med Vesterhavet og Blåvand Fyr som nærmeste naboer. Den gamle station er et af de få steder i Europa, hvor der har været kontinuerlig ringmærkning og tælling af trækfugle fra 1963 og op til i dag. Ikke mindst takket være et stærkt team af frivillige, der over en meget lang periode har løftet de daglige opgaver med drift, mærkning, observationer og registrering.

Nye ornitologer kan begynde her

Fra marts til november er stationen fast bemannet af fire-fem ringmærkere og træktællere. Typisk unge mennesker, der tager opholdet som en del af deres uddannelse i en periode på mindst et par måneder. Ved at tilbyde en ramme, hvor man kan dygtiggøre sig sammen med ligesindede, er Blåvand Fuglestation samtidig blevet et vigtigt udklækningssted for fremtidens nye ornitologer.

Stationen er også vært for forskellige arrangementer i løbet af året. DOF UNG har haft lejr i juli 2022, midt i august er det vadefuglekursus, senere et kursus for ringmærkere og endelig er der det store felttræf i efterårsferien, hvor omkring 200 DOF'ere lejer sig ind i sommerhuse og bruger stationen som samlingspunkt.

“Selve fuglestationslivet handler ikke kun om fugle, men også meget om det sociale,” fortæller naturvejleder Bent Jakobsen, der efter 43 år som frivillig leder af fuglestationen her i sommer giver posten videre til nye kræfter.

“

Fuglelivet er jo fedt i sig selv, men det bliver endnu federe, hvis man har nogle at dele det med.

”

“Vi spiser sammen, arbejder sammen, klarer en masse praktiske opgaver sammen, deler de værelser der er og lærer hinanden godt at kende. Fuglelivet er jo fedt i sig selv, men det bliver endnu federe, hvis man har nogle at dele det med. Særligt glæder det mit gamle fuglestationslederherte at se, hvordan DOF UNG-gruppen blomstrer og at opleve deres kammeratskab og store engagement. Både på lejrene og når de kommer som frivillige hjælpere på stationen. Jeg bliver simpelthen så glad. Det giver en masse håb for Fuglestationens fremtid og for DOF i det hele taget.”

Fuglen som en del af noget større

Trækket af arktiske vadefugle begynder allerede midt i juli og bliver ved til slutningen af august med blandt andet islandsk ryle, lille kobbersneppe, strandhjejle, sandløber, strandskade, almindelig ryle og stor og lille præstekrave.

“De voksne fugle, der alle følger den Østatlantiske trækrute, har ynglet i Sibirien, Nordgrønland, Island og det nordlige Skandinavien og trækker nu over Danmark. Fra Blåvand, der er et af de store knudepunkter på trækruten, fortsætter fuglene langs den jyske vestkyst, gør ophold i Vadehavet,

Da antallet af strandkader gik kraftigt ned omkring årtusindskiftet, kunne det føres direkte tilbage til et intensivt fiskeri efter hjertemuslinger i Holland. Fiskeriet ødelagde miljøet i havbunden og dermed også et vigtigt fourageringsområde, hvor strandkaderne overvintrer og samler kræfter til trækket nordpå, hvor de skal yngle. Nu hvor det hollandske fiskeri af hjertemuslinger er langt mere behersket, er der igen vækst i antallet af strandkader ved Blåvand.

Foto: John Frikke

hvor der er rige fourageringsmuligheder og fortsætter derfra til Afrika,” forklarer naturvejlederen.

Omkring september tager havfuglene over, og over vandet betyder det især mange kjo-ver, suler og skråper, sortand, ederfugl, pi-beand, krikand og spidssand, og på samme tid passerer masser af småfugle som finker og engpiber inde over land. Midt i oktober kommer stærene i kæmpemæssige flokke på adskillige tusinde individer, der samles om morgenen for sammen at flyve over havet til England, hvor de bliver vinteren over. Til sidst, fra oktober til begyndelsen af november, kommer solsortene oppe fra Norge, Finland og de baltiske lande.

“Vi plejer at sige, at solsorten lukker og slukker sæsonen, når de i spredte træk følger stærene over havet til overvintringskvarteret i England, siger Bent Jakobsen og fortsætter:

“Arbejdet med træktællinger og ringmærkning er ikke kun vigtigt i et ornitologisk perspektiv men også som en del af noget endnu større. Fugle er nemlig en af de første artsgrupper, der reagerer på forandringer i vores miljø. Lige nu oplever vi for eksempel et kraftigt fald i antallet af fugle, der trækker

til Afrika, mens der er vækst i antallet af fugle, der trækker til Sydeuropa, Spanien, Frankrig og Belgien. Heri ligger der nogle vigtige informationer, som kan bruges direkte i forhold til de skelsættende udfordringer med klima og biodiversitetskrisen.”

“

Arbejdet med træktællinger og ringmærkning er ikke kun vigtigt i et ornitologisk perspektiv men også som en del af noget endnu større.

”

Træktælling og ringmærkning

En af de faste lokale træktællere er David Manstrup, der i sæsonen tager forbi stationen et par hverdage i løbet af ugen og ofte også i weekenden.

“Træktælling byder på nogle fantastiske oplevelser. Ikke mindst i august, hvor vi har dage med tusindvis af sorte og hvide strandskader med røde ben og næb og

David Manstrup er en del af styregruppen og bidrager blandt andet som træktæller og koordinator af booking af overnatninger. Foto: Karina Demuth.

Topmeise, nu med ring. I den tid, hvor nettene er åbne, tjekkes hver halve time. Foto: Karina Demuth.

Morten er certificeret ringmærker og en fast del af teamet på Blåvand Fuglestation, hvor han udover egne vagter også er involveret i oplæringen af nye ringmærkere. Foto: Karina Demuth.

Dagens team på Blåvand Fuglestation (maj 2023) Anders Mytue, Morten Jenrich Hansen, Bent Jakobsen, Amelie Zeller og Sonia Ortner, der er kommet cyklende 1.300 km fra München. Foto: Karina Demuth.

Strandskaden yngler normalt første gang som 4-årig. Den indgår tit i et livslangt parforhold. Danner som regel velafgrænsede territorier, som forsvares energisk. Hannerne udfører om foråret kollektive spil, hvor de med nedadbøjet næb bevæger sig ivrigt skrigende omkring i en larmende klynge. Reden anbringes i sand, grus eller kort græs. De 3 æg lægges fra sidst i april til juni. Udrugningen, som tager 24-27 dage, udføres af magerne i fællesskab. Modsat de fleste andre vadefuglearter fodrer arten sine unger. Disse er flyvefærdige efter 28-32 dage. Føde søges på stranden, på lavt vand (ofte på muslingebanker), på marker og enge. Fuglen borer sit lange næb ned i bundlaget efter bl.a. sandorme, muslinger, krebsdyr og insekter. Næbbets flade sider er specielt tilpasset til at åbne muslinger.

Foto: Tommy Kaae

Bent Jakobsen kom til Blåvand Fuglestation i 1973 og har været frivillig leder af fuglestationen fra 1980 til sommeren 2023, og han har ved siden af arbejdet som naturvejleder i Varde Kommune.
Foto: Karina Demuth.

Madlavningstjansen går på skift, og på en god dag kan aftenen byde på snobrød og pølser på grillen. Foto: Karina Demuth.

andre arktiske vadefugle på en baggrund af en knaldblå himmel, i vindstille vejr og med en temperatur på op til 20 grader," fortæller han. "Nogle gange sidder vi på stranden i op til 12 timer, fordi trækket bare bliver ved og ved, og sådan en dag er livet dejligt."

Udover at bidrage som træktæller vil David fra august 2023 koordinere stationens bemanning og overnatninger.

"Et ophold som frivillig begynder typisk med, at man skriver eller ringer til stationen og fortæller lidt om, hvad man kan tilbyde, og hvad man ønsker at få ud af sit ophold. Hvis det ikke drejer sig om et længere ophold, kan man også spørge om lov til at bare møde op og hænge ud. Så vil man hurtigt blive en del af fællesskabet," fortæller han. "Som ny fugletæller vil du blive sidemandsoplært i kendetegn og alders-

Blåvandsrusen er den eneste af sin art i Danmark. Den er bygget efter en model, man bruger på Helgoland og har en stor åbning, der leder fuglene ind i den ene ende og videre til et smalt bur, der ender i en kasse, hvor fuglene er nemme at tage med hånden. Fordelen er, at den er lidt mindre arbejdskrævende og at fuglene slipper for en tur i nettet. Bunkeren i baggrunden er en lyttepost fra 2. Verdenskrig. Foto: Karina Demuth.

Spover. Foto: Ole Friis Larsen

bestemmelse af en bred vifte af vadefugle som kobbersnepper, spove, ryle, hjejle og strandskade. En morgenobs tager fra tre timer og noget mere, hvis der er mange fugle på himlen. Resten af tiden kan du tage af sted og se på flere fugle i oplandet, og efter en dag i felten taler vi videre om fugle om aftenen. Sådan kan du step for step på en ret stejl læringskurve lære rigtig meget indenfor relativt kort tid. Samtidig får du nogle store naturoplevelser, bliver en del af en gruppe og opbygger nogle stærke venskaber, som kan vare ved hele livet. For arbejdende frivillige, der er her i en længere periode, er opholdet gratis. Overnatningsprisen er ellers 150 kr. pr. nat, hvis du er medlem af DOF.

“

Nogle gange sidder vi på stranden i op til 12 timer, fordi trækket bare bliver ved og ved, og sådan en dag er livet dejligt.

”

60-års jubilæum

Den 5. august holder Blåvand Fuglestation åbent hus og fejrer 60-års jubilæum for de første observationer af fugle i 1963.

Stationen, der officielt holder åbent 1. marts – 15. juni og igen 1. juli -15. november drives af den såkaldte Blåvandgruppe, der er den overordnede styregruppe for Blåvand Fuglestation. Gruppen består p.t. af syv medlemmer: Henrik Böhmer (stasjonsleder), David Manstrup, Henrik Callesen, Anders Myrtue, Bent Jakobsen, Svend Aage Clausen og John Frikke. Gruppen står for at vedligeholde og udvikle Blåvand Fuglestation.

Læs mere på blaavandfuglestation.dk ●

Fugle-rejser hvor alle kan være med

Colombia 18/11 - 3/12 2023

+ forlængelse 3/12 - 9/12

Santa Martha, Andesbjergene, Guajira Peninsula, Bogota

Oilbird, Recurve-billed Bushbird, Blue-billed Curassow og meget mere!
Mange foderpladser med Kolibrier, Tangarer, flere Ant-Pittaer og mange andre

Ca. 700 arter, mange endemer

Mads og Tina Elley + lokal guide

Andean
Cock-of-the-rock

Cuba 10/2 - 23/2 2024

Bee Hummingbird (verdens mindste fugl), Cuban Tody og mange andre lokale arter

27 endemer og mange nordamerikanske vintergæster, fregatfugle og meget mere

Roligt tempo og skønt Caribisk klima

Guidet rundtur i Havana

Også velegnet for ikke-birder partner

Mads Elley og Erik Groth-Andersen + lokal guide

Cuban Tody

Taiwan 14/4 - 27/4 2024

32 endemer, bl.a. 2 fasaner, 4 laughing-thrush og Taiwan Blue Magpie
52 endemiske racer, flere potentielle split

Malayan Night Heron, Fairy Pitta, Black-faced Spoonbill samt mange trækfugle
Chance for Eastern Grass Owl, Oriental Plover og Little Curlew mv

Besøg på den isolerede ø, Lanyu

Besøg evt skyskraberen Taipei 101

Mads og Tina Elley + lokal guide

Mikado Pheasant

Et udvalg af vore andre rejser 2023 - 2024:

- Hållö-Ramsvik, Sverige 21 - 24 september
- Kökar, Åland 27 september - 1 oktober
- Portugal 29 oktober - 5 november
- Sydlige Marokko 14 - 25 november
- Thailand 17 - 25 februar 2024
- Trinidad og Tobago 12 - 22 mars 2024

Programmer mv: www.fagelguidning.se
Ring gerne til Mads Elley: +45 30251715

Fågelguidning
Resor • Kurser • Guidningar

Det personlige rejsebureau!

FUGLE PÅ TRÆK

AF NATURVEJLEDER SIMON S. CHRISTIANSEN

Lige nu er der rigtig mange fugle, der samles for at flyve til de varme lande. Nogle kommer nordfra. Andre har været i Danmark hele sommeren og skal nu afsted sydpå.

Nogle fugle bevæger sig tusindvis af kilometer hvert forår og efterår, og lige nu kan du se kæmpestore flokke af fugle på himlen og ved vandet. Fuglene flyver af sted hvert år for at være dér, hvor der er mest mad. Om foråret er de i Danmark eller et andet sted nordpå. Her vil de yngle og få deres unger på vingerne i løbet af sommeren. Og når det bliver koldere, og der ikke er så mange insekter at fange, flyver de sydpå for eksempel til Afrika.

Fugle som lever på land, vil helst trække

over land så langt som muligt, før de flyver ud over havet. Derfor følger de kysterne, til de ikke kan komme længere, først da flyver de ud over havet.

De fugle som lever på havet, vil helst trække over vand så langt som muligt. Derfor ender de også ofte med at følge kysterne, til de er tvunget til at trække ind over land.

Da vi har mange kyster, er Danmark et godt sted at se trækfugle.

Foto: Erik Thomsen

Islandsk ryle

Islandsk ryle kan du være heldig at se enten på stranden eller i flok højt oppe på himlen. Den kommer slet ikke fra Island, som man ellers skulle tro, men derimod kommer den flyvende hertil helt fra Alaska, Canada, Grønland og Sibirien i Rusland, hvor den yngler. Efter et stop i Danmark flyver den på denne årstid videre helt ned til bl.a. Sydafrika. Inden sådan en rejse skal fuglene æde sig fede, så de har nok energi til rejsen. Faktisk spiser de så meget, at de fordobler deres vægt, inden der er afgang.

Foto: Erik Biering

Gøg

Gøgeungerne begynder lige nu at røre på sig. Da de jo er klækket i en anden fuglearts rede (for eksempel tornsanger, rørsanger eller hvid vipstjert), har de kun sig selv at stole på, når de ufrivillige adoptivforældre stopper med at fodre og efterlader dem, så de selv må finde vej videre i livet. Det utrolige er, at gøgeungerne selv kan finde vej fra Nordeuropa til overvintringspladserne i Afrika uden at have forældre eller artsfæller til at vise dem vej.

Foto: John Larsen

Hvæpsevåge

Hvæpsevågerne har travlt med at komme sydpå her i august. For dem er det vigtigt, at der findes larver fra hvepse og bier, som er det, de spiser, uanset om det er på ynglepladsen i Danmark eller under overvintringen i Afrika syd for Sahara. Vildt at en fugl på måske 1 kg kan finde nok hvepseboer til at klare sig igennem på så lang en rejse.

KORT NYT VERDEN

AF JOAKIM MATTHIESEN OG ADAM SAHL SØDERDAHL

▼ Foto: Bo Tureby

AI forudser fugletræk

Med brug af kunstig intelligens er det blevet muligt at udrette ting som vi aldrig før kunne have forestillet os. Nu er turen så kommet til fuglene og deres årlige træk mellem ynglepladser og vinterkvarterer. Hidtil har man måttet nøjes med at følge enkelte individer med f.eks. GPS'er eller via ringmærkning, men ny teknologi gør det nu muligt for forskere at forudsige fuglenes træktidspunkter og trækmønstre. Metoden gør brug af vejrdata samt radarovervågning af flyvende fugle for på den måde at kunne beregne, hvornår fuglene vil afsted. Denne viden om fuglenes træk er essentiel for deres beskyttelse, idet en målrettet indsats kræver, at man ved hvor fuglene befinder sig på forskellige tidspunkter af året.

Kilde: theconversation.com

▼ Ung turteldue. Foto: Lauge Fastrup

Livline til turtelduen

Turtelduen, som yngler i store dele Europa og overvintrer i tropisk Afrika, har i mange år været i stærk tilbagegang. En stor del af tilbagegangen tilskrives målrettet jagt på duerne, når de fra ynglepladserne trækker sydpå over Spanien, Frankrig og Portugal, men også intensivring i landbruget er en betydelig medvirkende faktor. For tredje år i træk har Europa-kommissionen anbefalet et totalt jagtforbud i Sydvesteuropa, hvor der ellers, alene i de tre ovenstående lande, skydes op imod 1.000.000 turtelduer om året. Selvom jagtforbuddet forhåbentlig giver den pressede population et pusterum, kan det langt fra stå alene i kampen om at vende udviklingen. Hvis tilbagegang skal vendes til fremgang, kræver det en målrettet indsats for at forbedre forholdene på ynglelokaliteterne, så der både er egnede steder at bygge rede og finde føde.

Kilde: rarebirdalert.co.uk

▼ Rødhals. Foto: Erling W. Jensen

Byens støj giver flere fugle-slåskampe

Hvis byens larm og trængsel gør dig stresset og sur, så er du muligvis ikke den eneste. Ny forskning viser nemlig, at rødhalse i byen er mere aggressive end deres artsfæller på landet. Forskere fra England og Tyrkiet har samarbejdet om at undersøge, hvordan rødhalses kommunikation bliver påvirket af trafikstøj. Rødhalse er meget afhængige af stemmen, som de flittigt bruger til at hævde territorie og afskrække rivaler. Men i byens støj har rødhalsene svært ved at høre hinanden, og derfor ender by-fugle oftere i fysiske konfrontationer. Det samme var tilfældet for landfuglene, der blev mere fysisk aggressive, når forskerne spillede trafikstøj for dem. Det kan have stor betydning for den enkelte rødhals, da det at afgøre territoriestridigheder med slåskampe ikke er ufarligt. Fuglene risikerer både at pådrage sig skader i kampens hede, og at tiltrække sig opmærksomhed fra rovdyr som spurvehøgen. Derfor konkluderer forskerne, at trafikstøj potentielt betyder lavere overlevelse for rødhalse i byen.

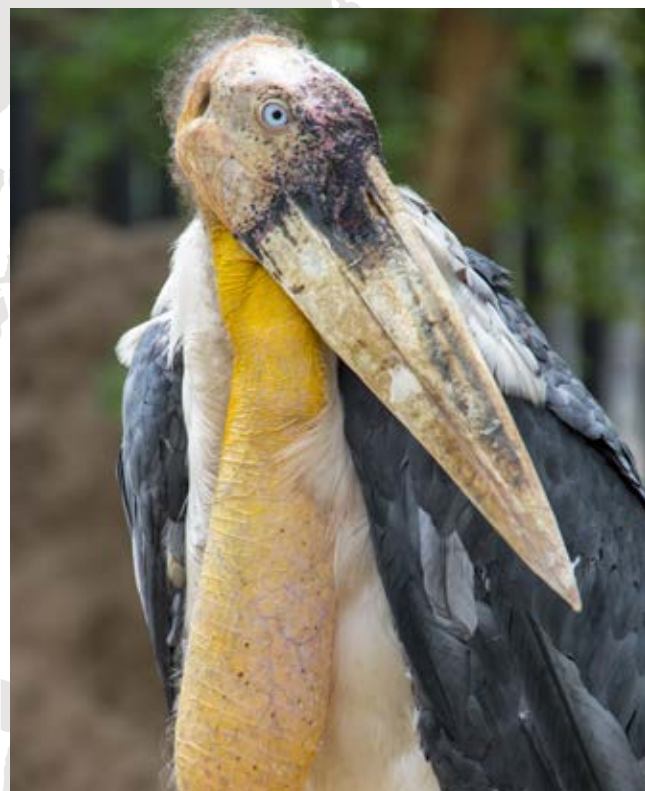
Kilde: Rarebirdalert.co.uk

10.000 kvinder redder truet stork

Takket være en 'hær' på 10.000 indiske kvinder er det lykkedes at vende udviklingen for den sjældne storkefugl adjutant. Med sit fjerløse hoved, en stor skindpose hængende fra brystet, lange tynde ben og ådsler på menuen er adjutanten ikke ligefrem en populær fugl. Det har betydet, at fuglen og dens reder har været efterstræbt af lokalbefolkningen. Det er nu lykkedes lokale kvinder at ændre fuglens omdømme for derved at redde arten fra udryddelse. Deres arbejde har siden 2010 resulteret i en kæmpe fremgang fra 28 til hele 250 aktive reder i lokalområderne i delstaten Assam i det østlige Indien, som nu huser verdens største bestand af adjutanter på over et tusinde individer. Målet for kvinderne er nu at sprede bevægelsen til andre lokalbefolkninger, og gennem aktivering af ildsjæle at opnå en fremgang, ikke kun for adjutanten, men for biodiversiteten som helhed.

Kilde: The Guardian

▼ Adjutant. Foto: Bigjom/ iStock

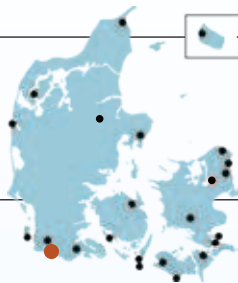

Sort småfugl gør historisk comeback

Det er ingen nyhed, at det går tilbage for mange af verdens fugle, men i New Zealand skinner en vaskeægte solstrålehistorie. Hovedpersonen er den lille, sorte fugl med det danske navn Chatham sangfluesnapper, der kun lever på øgruppen Chatham. I 1980 ramte arten et absolut lavpunkt, da der kun var fem individer tilbage i hele verden. Kun en af disse var en yngledygtig hun, der gik under navnet Old Blue. I et sidste forsøg på at redde arten, valgte eksperter at flytte et kuld æg fra Old Blue til en plejemor af en anden fugleart. Det fik nemlig Old Blue til at lægge et nyt hold æg, og på den måde kunne to kuld opfostres på en enkelt sæson. Metoden viste sig at være en stor succes, og ved at gentage manøvrerne, har man i dag opnået en bestand på 300 individer. På baggrund af de glædelige resultater, har man nu vurderet at Chatham sangfluesnapperen ikke længere kan betragtes som truet, men 'kun' som sårbar.

Kilde: BirdLife International

Velkommen til 'Fugleriget'

I denne serie besøger vi Fugleværnsfondens 24 naturreservater og er nu nået til Bremsbøl Sø i Sønderjylland syd for Tønder.

FUGLE OG KLIMA LIGE TIL GRÆNSEN

AF JØRN LENNART DYHRBERG LARSEN. FOTO: ALLAN GUDIO NIELSEN.

Bremsbøl Sø er gravet ud i det flade monotone landbrugsland som et tysk-dansk klimatilpasningsprojekt og skal modvirke oversvømmelser ved skybrud. Søen er bare ti år gammel, og naturen og fuglene er allerede flyttet ind.

Foto: Jørn Lennart Dyhrberg Larsen

I det flade sønderjyske landskab ligger Bremsbøl Søes blå vandspejl som en udvidelse af Sønderåen med den sydlige bred strejfende den tyske grænse og som en afveksling i det ellers monotone landbrugslandskab syd for Tønder. Søen har kun eksisteret i godt 10 år, og er blevet til som et fælles tysk/dansk klimatilpasningsprojekt i forventningen om de kommende tiders stigende regnmængder og særligt forvent-

ninger om hyppigere skybrud. Når de store mængder af regn falder på kort tid, ophobes vandmængderne, og der opstår risiko for oversvømmelser i lavreliggende områder. Her tjener søer som Bremsbøl Sø som et midlertidigt reservoir, hvor vandet kan opholde sig, indtil det får tid til at løbe videre mod Vadehavet, i stedet for i naboejendommens kældre.

Foto: Mogens Majland

Naturen flytter ind

Midt på den blå flade lyser hvide pletter op. Det er sølvhejrer, som ubevidst kæmper med knopsvarerne om ornitologernes opmærksomhed. En sidegevinst ved

klimaprojekterne er, at naturen og herunder fuglene får lov til at flytte ind, og det er med det fokus, at Fugleværnsfonden i 2013 erhvervede søen og siden har forvaltet den. Her skal naturen få lov at boltre

sig på de tidligere landbrugsjorder. Sølvhejrerne var en af de første til at kvittere og tage området til sig og kan vel nærmest kaldes en karakterart for Bremsbøl Sø. Ind imellem ses flokke på op mod 20 søge føde

i søen. Flere andre arter kan opleves på tæt hold her. Den sydlige underart af blåhalsen – den med den hvide plet i den blå strube – kan opleves på tæt hold i forårsmånederne, hvor den synger på højtryk ved søbredden. Sønderjylland og herunder området ved Bremsbøl Sø var artens første bastion i Danmark, da den indvandrede for mellem to og tre årtier siden. Siden har arten bredt sig til resten af landet, men yngler fortsat talrigest i Sønderjylland.

Bremsbøl Sø ligger få kilometer fra Hasberg Sø, som er kendt for Sort Sol – den spektakulære samling af stære der i hundredtusindvis går til fælles overnatning i rørskovene efter ynglesæsonen. Der falder derfor naturligt lidt af på Bremsbøls Sø's stærekonto, da en del af disse stære hen under aften trækker over Bremsbøl Sø på vej mod soveværelset ved Hasberg Sø. ●

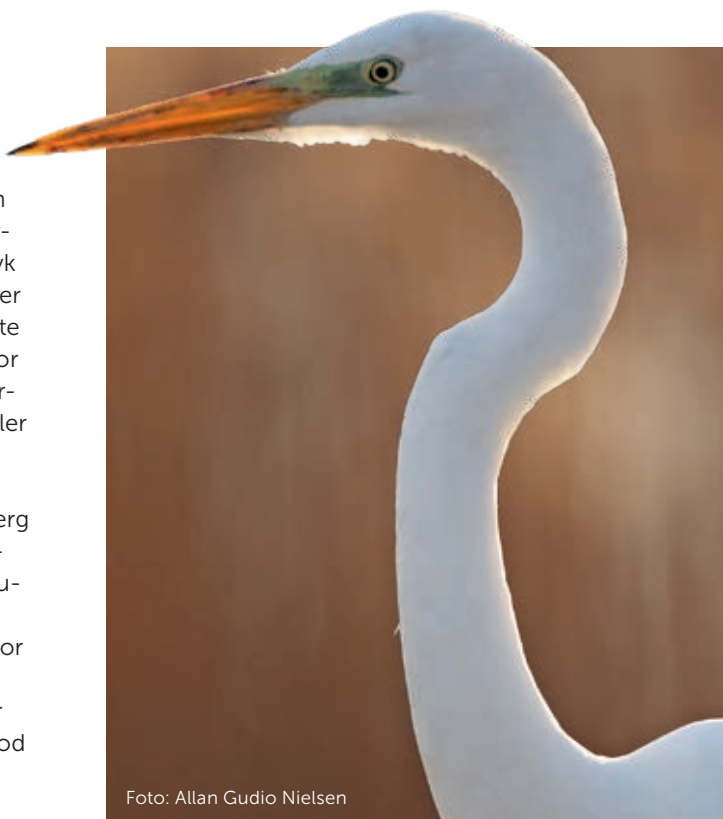

Foto: Allan Gudio Nielsen

Foto: Kurt Gabs

Foto: Henrik Bringsøe

Ture med Fugleværnsfonden

Kom med på fugletur i et af Fugleværnsfondens naturreservater. Turene er gratis og for alle, og de næste par måneder tilbyder vi følgende ture. Ses vi?

August

- 12/8 kl. 9: Vadefugle og klokkeensian – Stormengene (16)
- 21/8 kl. 10: Fugletur – Rusland (23)
- 23/8 kl. 10: Rovfugledage – Hyllekrog (8)
- 27/8 kl. 10: Åbent Hus i fugletårnet – Nyord Enge (6)
- 27/8 kl. 9: Hvepsevågens Dag – Hyllekrog (8)
- 30/8 kl. 10: Rovfugledage – Hyllekrog (8)

Find mere information om fugleturene på www.fuglevaernsfonden.dk

September

- 2/9 kl. 9: Skal vi se jagende fiskeørn – Gundsømagle Sø (3)
- 3/9 kl. 10: Åbent Tårn – Gulstav Mose (10)
- 3/9 kl. 13: Åbent Tårn – Tryggelev Nor (11)
- 6/9 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 10/9 kl. 13: Åbent Hus – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 13/9 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 14/9 kl. 10: Fugletur – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 17/9 kl. 10: Fuglefoder og ringmærkning – Ravnstrup Sø (4)
- 17/9 kl. 10: Åbent skjul – Bøjden Nor (13)
- 17/9 kl. 10: Fugletræk – Sydlangeland (10 og 11)
- 20/9 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 21/9 kl. 10: Fugletur – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 24/9 kl. 10: Åbent Hus i fugletårnet – Nyord Enge (6)
- 24/9 kl. 8: Trækfugle og ringmærkning – Stormengene (16)
- 27/9 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)

Oktober

- 1/10 kl. 13: Åbent Hus – Nivå Bugt Strandenge (1)
- 1/10 kl. 10: Åbent Tårn – Gulstav Mose (10)
- 1/10 kl. 13: Åbent Tårn – Tryggelev Nor (11)
- 1/10 kl. 9: Vandretur – Agerø (20)
- 4/10 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 5/10 kl. 17: Efterårstræk og Sort Sol – Bremsbøl Sø (15)
- 6/10 kl. 9: Fugletur – Stormengene (16)
- 7/10 kl. 9: Oktobers mylder af fugle – Gundsømagle Sø (3)
- 8/10 kl. 10: Åbent Skjul – Bøjden Nor (13)
- 8/10 kl. 10: Efterårspynt af naturmaterialer – Ravnstrup Sø (4)
- 18/10 kl. 10: Ørnetur med ringmærkning – Saksfjed (8)
- 22/10 kl. 10: Rovfugletur – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 25/10 kl. 10: Rovfugledage – Saksfjed-Hyllekrog (8)
- 26/10 kl. 10: Fuglekald – Rusland (23)
- 29/10 kl. 10: Åbent Hus – Nyord Enge (6)

Foto: Hvid vipstjert af Allan Gudfio Nielsen

Fugleværnsfonden

Sammen giver vi naturen et hjem
Støt via MobilePay 90682

Se lokalafdelingernes hjemmesider for opdateringer

DOF BORNHOLM

KONTAKT

Formand: Jens Christensen
bornholm@dof.dk
dof-bornholm.dk

TURE

Ture den første søn. hver måned kl. 10. P-plads ved Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

Cykeltur til Almindingsens moser søn. 13/8 kl. 10-13. P-plads ved Bastemose i Almindingen (ved Segenvej). Medbring cykel. Turledere: Kell Olsen (tlf. 23242008) og Henriette Tøttrup Hansen (tlf. 24605089).

Fantastisk natur søn. 17/9 kl. 10-12.30. P-plads, Oksemyrevejen 10c, 3740 Svaneke. Ikke egnet for gangbesværede. Turledere: Ole Pedersen (tlf. 40263307) og Kell Olsen (tlf. 23242008).

Fugle på Gudhjemkanten lør. 7/10 kl. 10-12. P-plads ved tankstationen, Helligdomsvej 1, 3760 Gudhjem. Turleder: Jens Kofoed (tlf. 40169100).

DOF KØBENHAVN

KONTAKT

Formand: Ingelise Aarøe Petersen
kbh.kontakt@dof.dk
doftravel.dk

Se mere om DOF Travel:
Småture - www.doftravel.dk/småture
Busture - www.doftravel.dk/ture/busogweekend
Fuglerejser - www.doftravel.dk/allerejser

DOF Kbh. plantægger foredrag og caféaftener i løbet af efteråret. Hold jer orienteret på Lokalafdelingens Facebook og hjemmesider.

DOF KØBENHAVN
- GRÅGÆSSENE

Specielt for
SENIORER

KONTAKT

Jan Chr. Møllerup
f.mollerup@mail.dk
Tlf. 40 50 84 87
dofkbh.dk/lokalafdelingen/
seniorudvalget

Turledere:

Bjarne Andersen tlf. 40 55 23 14
Joan Klausen tlf. 51 92 88 36
Lis Geertz tlf. 44 44 13 26
Flemming Kragh Hansen tlf. 40 20 03 45

MØDER

Foredrag v. Stig Jensen i Kulturstationen Vanløse ons. 25/10 kl. 13-15. Entre og kaffe 40 kr.

TURE

Træktur til Lolland ons. 30/8 kl. 7-18. Ballerup Rådhus og opsamling på 31 A. Indbetal kr. 300 på reg.nr. 8401 konto 1190869, DOF København, Seniorudvalget. Efter 1/7 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Møllerup (tlf. 40508487).

Tur i egne biler til Holløse Bredning ons. 13/9 kl. 10. Tibirke Kirke.

Bustur til Nordvestsjælland ons. 27/9 kl. 7-17. Ballerup Rådhus. Indbetal kr. 295 på reg.nr. 8401 konto 1190869, DOF København, Seniorudvalget senest 1/8. Efter den 1/9 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Møllerup (tlf. 40508487).

Flerdagstur i bus til Vadehavet man. 9/10 til tors. 12/10. Ballerup Rådhus og opsamling ved afkørsel 31a/Solrød Syd. Vi indkvarteres på Hohenwarte med fuld forplejning i dobbeltværelser til 4.700 kr. Enkeltværelser/fælles bad til merpris 400 kr. Enkeltværelser eget bad til merpris 600 kr. Indbetal på reg.nr. 8401 konto 1190869, DOF København, Seniorudvalget senest 1/9. Husk pas.

ROSKILDE

KONTAKT

dof-roskilde.dk

TURE

Småture til Sct. Hans Bugten første tirs. hver måned kl. 9-11. Ved Sejlklubben, Strandgade 12, 4000 Roskilde. Turleder: Per Frydenlund Nielsen (tlf. 22548313).

Tur til Selsø lør. 23/9 kl. 10-12. P-plads ved Selsø Kirke. Turleder: Søren Peter Pinnerup (tlf. 31549115).

DOF KØGE

KONTAKT

dofkoeg.dk

MØDER

Billedaften tors. 12/10 kl. 19. Kom og vis dine fuglebilleder. Det grønne Hus.

TURE

Flagbanken/Mandehoved søn. 27/8 kl. 11. Vores lokalgruppe har nu eksisteret i 20 år, og det vil vi gerne fejre med et lille arrangement og et let traktement. Se mere på vores hjemmeside.

Fugletræk på Stevns tors. 21/9 10-13. Stevns Fyr. Turledere: Marta Grun (tlf. 30422449) og Henning Skjelborg (tlf. 20714434).

Borreby Mose og Stignæs lør. 14/10 kl. 10-16. P-plads ved Føtex, Ølby Station. Turleder: Ole Pedersen (tlf. 23423024).

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: John Hansen
formand@dofnordsj.dk
Tlf. 22 29 52 42
dofnordsj.dk

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Morten Jensen
Tlf. 21 25 87 42
vsj.formand@dof.dk
dofvsj.dk

Ture:

Inger Nielsen
Tlf. 20 49 88 72
inger.ml@nielsen.mail.dk

TURE

Ølseagle Revle og Staunings Ø søn. 27/8 kl. 9-13. P-plads for enden af vejen Revlen ved ishuse. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Stignæs Fægehavn søn. 3/9 kl. 10-14. P-plads ved havneområdet. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Borreby Mose søn. 3/9 kl. 10-13. Borrebyvej ved p-plads. Turleder: Jette Hallig (tlf. 20675850).

Halsskov Overdrev lør. 16/9 kl. 9-12. Musholmvej 3, 4220 Korsør. Turleder: Jette Hallig (tlf. 20675850).

Rovfugletræk på Røsnæs søn. 24/9 kl. 10-13. P-plads ved Vindekilde/Vågehøj. Turleder: Jørgen Terkelsen (tlf. 20152267).

Røde Bro søn 8/10 kl. 9-12. Røde Brovej på p-plads ved fugletårnet. Turleder: Carl Johan Corneliussen (tlf. 26152127).

Rovfugletræk på Røsnæs søn 8/10 kl. 10-13. P-plads ved Vindekilde/Vågehøj. Turleder: Jørgen Terkelsen (tlf. 20152267).

Fugletur til Tissø og Reersø lør. 14/10 kl. 10-13. P-plads ved Sæby Kirke. Turleder: Else Marie

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Formand: Bo Kayser
Tlf. 51 34 62 78
kontakt@dofstor.dk
dofstor.dk

MØDER

Ynglefugle Roden Fed og Frejlev Enge tors. 5/10 kl. 19-22. Sofie skolen i lokale F 006. Merkurs Plads 4, 4800 Nykøbing. Palle Sørensen fortæller om ynglefugle på Roden Fed og i Frejlev Strandenge. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

TURE

Natsværmere ved Gedser Fuglestation fre. 25/8 kl. 21-23.30. Gedser Fuglestation. Gedser Fyrvej 4, 4874 Gedser. Vi prøver at tiltrække natsværmere med lys og rødvinssnore. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843, hans.lind4874@gmail.com).

Åbent Hus Gedser Fuglestation søn. 24/9 kl. 9-12. Gedser Fuglestation på Gedser Odde. Vi viser hvordan man ringmærker trækkende småfugle. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843, hans.lind4874@gmail.com).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen
Tlf. 30 70 90 38
kalckar@webspeed.dk
doffyn.dk

TURE

Tryggelev Nor søn. 20/8. Tilmelding Claus Dalskov (tlf. 20514347) som leder nærmere om mødetid og -sted.

Ringmærkning Keldsnor Fuglestation lør. 9/9 kl. 8. P-plads ved Gulstav Mose. Tilmelding til turleder Michael Bjerregård (tlf. 53600784).

Skåne og Falsterbo fra fre. 22/9 til søn. 24/9. Tilmelding til turleder Niels Bomholt og Lilly Sørensen (tlf. 23229673) som meddeler nærmere om de praktiske foranstaltninger.

Helnæs tors. 12/10. Tilmelding til turleder Ib Bager (tlf. 30205424) som meddeler mødetid og -sted.

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gert Fahlberg
gert.fahlberg@abbsyd.dk
dof-syd.dk

TURE

Aftentur til Trillen tirs. 15/8 kl. 19-21. P-plads lige før Høruphav. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 30208456).

Hostrup Krat lør. 9/9 kl. 9-11.30. P-plads i skovens nordlige ende på Sønder Hostrup Østergade. Turleder: Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Rovfugletræk ved Sønderkoven søn. 24/9 kl. 12-15. Østenden af Hjort Lorenzens Vej i Sønderborg. Turleder: Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Fugletræk ved Kragesand søn. 8/10 kl. 7.30-11. P-plads ved Kragesand på sydspidsen af Broagerland. Turleder: Gert Fahlberg (tlf. 263110139).

Gåsetur til Ballum Sluse søn. 22/10 kl. 8-11. P-plads ved Ballum Sluse. Turleder: Jan Ravnborg (tlf. 28144464).

Bøjden Nor lør. 28/10 kl. 8-14. Fynshav Færgehavn. HUSK! Selv at købe 'gående-billet'. Turleder: Else Dupont (tlf. 40162361).

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Karin Gustausen
Tlf. 28 25 87 86
kgustausen@gmail.com
dofsydvest.dk

Ture:

Kim Mogensen
Tlf. 40592244, kim.mogensen@mnb.net

MØDER

Mursejler – byens fugl i knibe. Foredrag med Jesper Toft tirs. 3/10 kl. 19-21. Mødelokale 1. Esbjerg Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Kontaktperson: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

TURE

Vadefugle ved Kongeåens udløb ons. 16/8 kl. 13. Ved Kongeåslusen. Tilmelding: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

Malertær ved Sneum tors. 7/9 kl. 13. Ved Sneum sluse. Tilmelding: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

Træk- og rastefugle – Langeland 3 dage fre. 22/9 til søn. 24/9. Tid og sted aftales. Pris 1000 kr. Tilmelding: Per Fabricius (tlf. 20830758, fabrik.ugle@gmail.com).

Fanø rundt på cykel tors. 5/10 kl. 8. Ved Fanøfærgeren. Tilmelding: Niels Knudsen (tlf. 40951537, nk@esenet.dk).

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

dof-sydostjylland.dk

MØDER

Foredrag om Fugleværnsfonden v. Martin Iversen ons. 25/10 kl. 19-22. Biblioteket, Willy Sørensens Plads 1, 7100 Vejle.

TURE

Vorsø ons. 16/8 kl. 9.30-13.30. P-plads v. Brigsted Strand. Der skal vades over til øen. Pris 90 kr. Tilmelding til Marianne Fock (tlf. 30270948, mariannefock@gmail.com).

Blåvand og Skallingen tors. 7/9 kl. 9. P-plads v. Blåvand Fyr, Fyrvej 106, 6857 Blåvand, heldagstur. Turleder: Peter Damgaard (tlf. 21565442).

Randbøl Hede søn. 24/9 kl. 18. Mødested kommer senere på hjemmesiden. Turleder: Nina R. Larsen (tlf. 22913629).

Kongens Kær og Knabberup Sø ons. 4/10 kl. 9-11.30. Udsigtsplatformen v. Ribe Landevej 170, 7100 Vejle. Turleder: Jens Erik Sørensen (tlf. 30319615).

Trelde Næs søn. 15/10 kl. 8.30-12. P-plads ved Trelde Næs Vej 289, 7000 Fredericia. Turleder: Gunner Nielsen (tlf. 26130030).

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen
Tlf. 22 96 13 17
formand@dofvestjylland.dk
dofvestjylland.dk

Ture:

Marianne Linnemann
Tlf. 20 14 50 10
linnemann.marianne@gmail.com

TURE**Efterårstræk ved havet og fugle ved Vest Stadil Fjord lør. 9/9 kl. 7-12.**

P-plads ved Bækbygård Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Trækfuglene i Skjern Enge søn. 17/9 kl. 13-16.

Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Turledere: Børge Vistisen (tlf. 30821719, bv@em-bv.dk) og Laurids E. Andreassen (tlf. 42260316, ea@skjern-net.dk).

DOF VESTJYLLAND - GRÅSPURVENE**KONTAKT**

Ingerid Elmquist
Tlf. 51 21 73 75
ingeridelmquist@gmail.com

Specielt for
SENIORER

TURE

Geddal Enge og Sønderlem Vig ons. 23/8 kl. 9-13. P-plads ved Geddal Enge (overfor Geddalvej 58, 7830 Vinderup). Turleder: Leif Novrup (tlf. 97448301, 23315601, leifnovrup@pc.dk).

Veserne og Harbøre Tange tors. 14/9 kl. 8-13. P-plads ved nordenden af Ferring Sø. Turleder: Kristian Tikjøb Olsen (tlf. 24450155, kristian@seniorhoejskolen.dk).

Skjern Enge ons. 25/10 kl. 9-13. Det store fugletårn ved Hestholm Sø på Skjernåvej/Lønborgvej. Turleder: Leif Novrup (tlf. 23315601, leifnovrup@pc.dk).

DOF ØSTJYLLAND**KONTAKT**

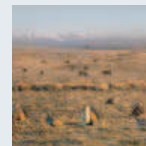
Formand: Ole Bøgh Vinther
Tlf. 25 15 23 25
olebvinther@gmail.com
dofoj.dk

MØDER**Temamøde om punkt- og spontantællinger man. 25/9 kl. 16.30-21.30.**

Thomas og Daniel fra Fuglenes Hus vil introducere punkt- og spontantællinger. Oplysninger om sted, tilmelding m.m. kommer på hjemmesiden medio august.

PÅ TUR MED DOF TRAVEL**Mongoliet maj 2024**

Vi vil møde en overdådighed af central- og østasiatiske fuglearter.

Colorado, USA - april 2024

Det bedste sted i USA at se alle arter af præriehøns og hjerpe.

SE DE MANGE TILBUD PÅ VORES HJEMMESIDE:

WWW.DOFTRAVEL.DK

FUGLEÅRET 2022 NÆRMER SIG

Bogen skal bestilles på www.naturbutikken.dk, hvor den vil være tilgængelig fra 1. oktober til og med 1. november 2023.

Bogen er eksklusiv for medlemmer af DOF.

Fugleåret er gratis for medlemmer, men forsendelse koster 60 kr. Bogen kan kun bestilles med levering til din hjemadresse. Fugleåret 2022 forventes at udkomme i december 2023.

TURE

Vadefugle og Fiskeørne ved Randers Fjord lør. 19/8 kl. 9-13. P-plads for enden af vejen Skallehusene ved Sødringholm. Turleder: Niels Kristian Bech Jensen (tlf. 29829371).

Fugletur til Egå Eng søn. 27/8 kl. 10-12. Egå Eng sø p-plads Syd, indkørsel fra Viengevej. Turleder: Ole Bøgh Vinther (tlf. 25152325).

DOF ØSTJYLLAND - GRÅKRAGERNE

KONTAKT
dofoj.dk/graakragerne

Specielt for SENIORER

TURE

Fladbro og Hornbæk Enge man. 14/8 kl. 13-17. P-plads ved Fladbrovej/Himmelbovej.

Ebeltoft Fægehavn tors. 14/9 kl. 10-15. P-plads ved Fægevejen 56, 8400 Ebeltoft.

Fussingø ons. 11/10 kl. 10-15. P-plads ved Thomasbakke på Vasevej. Kør forbi slottet i retning væk fra søen.

DOF ØSTJYLLAND - FUGLEPIGERNE

KONTAKT
fugle piger.wordpress.com

Specielt for KVINDER

TURE

Harboøre Tange og Thyborøn havn søn. 20/8 kl. 9.30-15. P-plads ved Harboøre kirke. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22249850) og Dorte Fauerschou Hertz (tlf. 22363258).

Langeland weekendtur lør. 23/9 kl. 10. P-plads tæt på Keldsnør Fyr, Rathvej 8C, 5935 Bagenkop. Søn. 24/9 kl. 6.30-12. P-plads ved Dovns Klint. Turledere: Karen Sander (tlf. 61265522) og Inger Klit (tlf. 31386206). Tilmelding til turleder Karen Sander.

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Martin Høj Hansen
Tlf. 87 51 41 52
martin.hoj.hansen@gmail.com
dof-nordvestjylland.dk

Ture:

Aase Busk Kristensen
Tlf. 28 59 12 54, aasebusk@hotmail.com

MØDER

Trækfuglekursus fra tirs. 22/8. Viborg Bibliotek, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg. Pris 875 kr. Underviser: Mette H. Hansen (tlf. 20614698).

TURE

Ørneklubben/Fiskeørnetur ved Kølsten/Skals Eng søn. 28/8 kl. 9-11.30.

P-plads for enden af Brunbankevej, 8831 Løgstrup. Ørneeksperten Kim Skjelmose deltager i arrangementet. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152).

Fugletur til Venø søn. 17/9 kl. 9-12. Ved færgelejet på Struer-siden. Turleder: Brian Jakobsen (tlf. 51258555).

Fugleværnsfondens tur på Agerø strandenge søn. 1/10 kl. 9-13. P-plads Agerøvej 32, 7960 Karby. Turledere: Hans Dahlggaard (tlf. 26326160) og naturvejleder Allan Gudio Nielsen (tlf. 20890909).

Bynære ture man. 16/10 kl. 9-12. Viborg: P-plads for enden af Brunbankevej, 8831 Løgstrup. Turleder: Michael Winther (tlf. 60898039). Skive: Hotel Strandtangen, Strandvejen 28, 7800 Skive. Turleder: Brian Jakobsen (tlf. 51258555).

DOF NORDVESTJYLLAND - GRÅMEJSERNE

KONTAKT

Web: dof-nordvestjylland.dk/
kategori/gramejse

Specielt for SENIORER

TURE

Agger Tange ons. 10/8 kl. 9-13. Agger Havn, Havnevej, 7770 Vestervig. Turleder: Hans Dahlggaard (tlf. 26326160).

Mågeodde ons. 14/9 kl. 9-13. Mågeodde Fugletårn, Ørnstrupvej 116, 7960 Karby. Turleder: Hans Dahlggaard (tlf. 26326160).

Vandretur på Buksør Odde man. 17/10 kl. 9-13. Jørsby Kirke, Strandvænget 41, 7900 Nykøbing Mors. Turleder: Hans Dahlggaard (tlf. 26326160).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gitte Holm
dofnord.dk

DOF NORDJYLLAND - GRÅMEJSERNORD

KONTAKT

Poul Erik Sperling
Tlf. 20 28 44 05,
pes@vildtfarmnord.dk

Specielt for SENIORER

Svend Erik Mikkelsen
Tlf. 61 60 73 61, svemik45@hotmail.com

Peter Manstrup
Tlf. 20 54 01 20, p.manstrup@gmail.com

dofnord.dk/gramejserne

DOF NORDJYLLAND - DET GRÅ FYR

TURE

Nat i naturen - naturoplevelser i mørket lør. 2/9. Tidspunkt og program vil fremgå af Det Grå Fyrs hjemmeside.

Vandretur på Grenen lør. 30/9 10-12 (European Bird Watch Day). Guide: Anders Østerby.

Natvandring på Grenen med natkikkert og lygte tirs. 17/10 kl. 20-22. Guide: Niels Eriksen

Vandretur på Grenen fre. 20/10 kl. 10-12. Guide: Anders Østerby

Turene arrangeres i samarbejde med Det Grå Fyr og er med betaling. Dog gratis for årskortholdere. Se yderligere om program, betaling m.v. på Det Grå Fyrs hjemmeside under aktivitetskalendarer, www.detgraafyr.dk

REPRÆSENTANTSKABSMØDE

DOF's efterårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene 18. til 19. november 2023 på Dalum Landbrugsskole i Odense. Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet. Eventuelle spørgsmål rettes til Mia Ilander Albrektsen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30.

Vil du gerne med Peter til Portugal?

På denne efterårsrejse får du både den spændende kyststrækning med vadefugle, og en tur på havet for at se efter søfugle og delfiner.

Den hyggelige by Mértola som ligger ved floden Guadiana, som også lægger navn til nationalparken der omkranser byen, skal også opleves på denne rejse.

Afrejse den 13. - 20. september 2023.

Se alle de spændende 14 naturrejser du kan opleve i 2024 på williamsrejser.dk.

Klostermosevej 140 · DK-3000 Helsingør · Tlf.: +45 20 22 19 90 · fw@williams.dk · williamsrejser.dk

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til Fugle & Natur. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning. 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore. 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort. 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr. 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således: A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr. 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International. Vesterbrogade 138-140, 1620, København V

Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800

DOF's formand:

Egon Østergaard tlf: 3116 2030,

email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF:

Ønsker du at blive medlem af DOF kan det ske via dof.dk eller ved at kontakt dof@dof.dk.

Ønsker du at give en donation, kan du indbetale beløbet til Merkur reg. nr. 8401 kontonr. 1043118.

Donationer og støttebeløb er fradragsberettiget.

Årlige kontingenter:

Medlemmer: 520 kr.

Ungdomsmedl. (til 30 år): 265 kr.

Ørneklub (6-12 år): 265 kr.

Husstandsmedlemsskab: 695 kr.

Naturbutikken:

Naturbutikken i Fuglenes Hus

tlf: 3328 3838. Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17,

lør. 10-16. www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

MORE

NL PURE
ÉT MED
NATUREN

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK